

Məkanaw Kakadə Yedənamı

kakadə ngə məsie

Guide de l'enseignant
pour le syllabaire yedəna

Məkanaw Kakadə Yedənami

kakadə ngə məsie

Louise McKone
ngə datay

Migəw yedəna yakwoxi yahəlay də bəlin
2009

Association SIL
B.P. 4214
N'Djaména
République du Tchad

2011

Titre en français : Lisons la langue boudouma
livre de l'enseignant

Langue : yedəna (boudouma) parlée dans la
Région du Lac, Tchad

Genre : matériel pédagogique pour accompagner le
syllabaire

Auteur : Louise McKone
et des Boudouma

Dixième édition, deuxième impression : 50 exemplaires
Revue et augmentée

© 1998, 1999, 2001, 2002, 2004, 2005, 2007, 2009, 2011 Association SIL
N'Djamena, Tchad

Avant-propos

Ce guide accompagne le syllabaire du même titre. C'est écrit en yedāna pour des enseignants yedāna.

L'apprentissage de la lecture dans la langue maternelle n'est pas la même chose que l'apprentissage d'une nouvelle langue. Quand on apprend une nouvelle langue, il faut beaucoup répéter après l'enseignant afin d'apprendre la prononciation. Quand il s'agit de la langue maternelle, la prononciation est déjà connue. Alors la répétition après l'enseignant est fortement déconseillée.

De même, le bon enseignant ne dit pas pour l'étudiant un mot que ce dernier est capable de découvrir lui même, soit en le trouvant avec une image, soit en prononçant un son après l'autre (si toutes les lettres de ce mot sont connues). Il faut encourager les débutants à bien regarder les lettres dans les mots et à considérer quelle lettre représente quel son.

Ceux qui veulent enseigner le syllabaire doivent suivre un cours de formation pour apprendre comment enseigner la lecture dans la langue maternelle. Alors ce guide sert à rappeler à l'enseignant des étapes à suivre, à fournir des exercices de révision et à clarifier le sens de tous les mots à déchiffrer (les mots avec lettres connues). Avant chaque cours, l'enseignant doit se préparer en lisant la leçon dans le syllabaire et en lisant ce que ce guide dit pour cette leçon-là. Un bon effort apportera un bon résultat.

L'auteur souhaite aux enseignants beaucoup de réussite et de joie dans la tâche d'aider leurs frères et soeurs à devenir lettrés.

Batata Yedənami

Aa Bb Cc

Dd Dd

Ee Əə Ff

Gg Hh

Ii Jj Kk

Ll Mm

Nn Oo Pp

Rr Ss

Tt Uu Ww

Xx Yy

Mænna hæ Kakadæ ngæ Mæsie

Yuu kakadæ ngæ nækienæ mæsie hal ngæ akienæ migæw kanî kakadæ, kakadæ ngæ yæcenæ ga *Mækanaw Kakadæ Yedænami, kakadæ 1 yu 2*.

Kanî tælām agû yu kanî tælām ngæde, kæynî hæadan ngæde ngæde. Saha ngæ migæw yækæy tælām bælin ngwæ, yæcegæ gay dâbu. Gære tælām agû ngwæ, gæcegæ dæ gay dâbu ja. Wanæ ngæ gæhæn mænna hæan ga yuu ro.

Cegænî dâbu ro, dugwa migæw agû dægæ yæamu dæ ngæla letæray ngæ yukul a ngun dæ mænna ngaco. Dugwadan dægæ yæcalay a ku dæ letær kiximi acal kogæ kiximi.

Mænna dâbu, wælla hogæra næga nækæy a karama hæan, wælla næga næka letær hæan ngaco. Yuu ro ngæ dî ngæ hogæra næga næka ngwæ, mæsie næcenæ ja. Gæcedan ngwæ, hogæraay yæga yækæy dæ ngæla ja. Gæangadan ngwæ, dædan muh ngæ yæka, dugo yækæy dæ ngæla.

Lûgu ngæ acælbû akienæ migæw kæra ngwæ, dân co næan kæra hæ hal hæ kienî migæw, dugo næu nækienæ migæw dæy. Gære kakadæ yuu nædugwanæ.

Ngun dæ kakadæ yuu, hal ngæ kæra ngæde ngæde mæsie akienæ migæw ngaco akul a lay. Gære kamæn ngæ migæw yæka kæra bælin ro, dî ngæ wanæ yakæy, yæcælbû yæamunæ dæy. Ga kakadæ yuu næcegæ mæsie dî ngæ nækæmu adan dæy.

Kamæn ngæ gækienæ migæw kæra ci ro, ka kæra yuu a ngun dæ kakadæ ngæ hogæra yu kakadæ ngæ mæsie co, dugo gækiedan. Gæan kîda ngæla ngwæ, migæw yækæy dæ ngæla. Kuren dægûay go gabu agûay næji alli dæ jæw.

Ngæræm ngæ datay kakadæ yuu dæan wuxedæ migæw ngæ yadugwadæ a fællaynî hæan: Moussa Koli yu Tchari Koli yu Abakar Abdel-Kerim.

A ngun dæ xaga 2009 kakadæ yuu migæw yedæna yakwoxi yahælay ga yaan dæ ngæ mæsieay yækækiyu dæ hæzwi gæadan ngæ gæ wanæ.

Kəra 1

1. Gacəbagalu hogəra agû ngwə, kəmu adan Batata Yedənami (fudo 4 yu 5). Kəmu adan də migəw yəka ngwə, yəma a fudo **bigə** də kiximi dugo yəu gə fudo **dul**. Kuren harahara hə day ngaco , yəu yəcul a fudo bigə dugo yual gə fudo dul. Cedan həmu letər ngaco go. Kiedan də letər ngaco yəcal njili həan kixi, **dəmu** yu **ngəna** go. Kəmu adan də letər dəmu ngaco kâpi, gərə letər ngəna, ci həadan **kabəgə**, ai **ɑ**, ə, s... ngəde həadan go **kâpi**, ai **d**, **f**, **h**... Ci həadan yəcal **njuy** ngə nual day, ai **j**, **y**, **p**.

Kəmu adan **A ɑ** yu **D d** dəy (Kəra 1 acal daal yu Daal ga yuu ro). Kiedan də kədie ngwə, yəkəy letər ngaco, gərə letər bəlin ngə cāndu : **ɑ**

2. A gə də allo dəmu kəmu adan **ɑ** **A** dugo gəhəlay karama hə amayram.

3. Ngun də kakadə agû, kəmu adan karama 9 ngə akul a kəra 1 ngwə, dədan co yəamunə a ngun də kakadə adan. Cigə adan də : **Yuu mənī?** Ga yacegû ngwə, gəcedan ga : **Mənna yuu amayram. Acal ɑ ndāgu?** Ga yacegû ngwə, gəcedan ga : **Yəy, 3. Amunaw : amayram, ɑ ɑ** Kəmu adan karama ngaco də aidə. Karama ngə yəhən ja akul al ngwə, cedan.

4. A gə də allo dəmu, tay amayram, dəgə yəkəmu agûnə a karama hə ngun də kakadə adan. Gəcedan ga : **Gəceninaw ja, gərə kəmu aninaw.**

Saha ngə nduco nata karama yuu ngwə, cigə adan : **Yuu mənī?** Wute tay mənna kəte ngəde dəgə yəcəlbû də aidə dəy, dugo yəta mənna ngaco də aidə.

(kâgu co **këra 1**)

5. Këmu adan mënna ngə akul a gə də karta dægə gədëra a ngun də aljibuay, gəan də ai këra ngə akul a day yuu :

ha Ali acal Ali acal ha. ha acal Ali. Ali acal ha.

aamu Ali aamu ha. Ali acal ha. ha aamu Ali.

Asəda Ali aamu Asəda. Ali aamu ha. Ali acal ha.
Ali aamu Asəda.

daamu Asəda daamu ha. Ali aamu ha.
Asəda daamu Ali.

dəcəlbû Asəda dəcəlbû ha. Asəda daamu ha.
Asəda dəcəlbû ha.

6. ≡ Yəka rubû hə harahara ngə akul a ngun də kakadə adan a fudo bigə (fudo 4) a day, yu rubû hə harahara ngə akul a fudo dul (fudo 5) a kəri. Gəre tay rubû hə harahara yuu a gə də allo dëmu. Tay harahara hə hərə.

Dugo cigə adan dægə yəka : **Ali aamu**

Kuren, mënna hə baha an (**amayram**), yəcəlbû a ngun də karama. Lûgu naka də âbi ngwə, cenə ga :
Amu letər ngaco.

Këmu adan maynîram. Saha ngə gaamu maynîram ngwə, gəcegə dî ja, gəre gəmay.

Wute migəw 4 yəka rubû hə harahara hə hərə.

Kuren tay rubû hə harahara hə day dëan dægə migəw 3 yəka, dugo migəw 3 ngədə yəka harahara kixi yuu ngaco. Tay harahara ngaco də kəte kəte də aidə ngwə, yəka.

Yəka harahara ngaco hə fudo 4 a gə də allo dëmu ngwə, gədugwadan dægə yəka a ngun də kakadə adan.

(kâgu co **kəra 1**)

7. Wute, yakuragə ngwə, fudo 5, âjunəy yəm ngədə dægə gəkallo lamba 7 yu 8 yu 10 dægə gətâldan yəan rubû (lamba 9) ngwə namay. Yakuragə ja ngwə, kanaw fudo 5 ≡ ≡ də ai fudo 4.
8. Kəmu adan mənna ngə akul a day yuu a gə də karta dugo gədəra a ngun də aljibuay, dægə gəhəlay də mənna yuu :

xù Ali acal xù. Ali aamu xù. Asəda daamu xù.
Asəda dəcəlbû xù.

kaxagu Asəda daamu kaxagu. Ali aamu kaxagu.

daal Asəda daal kaxagu. Asəda daamu kaxagu.
Asəda dəcəlbû kaxagu. Asəda daal kaxagu.

ga Asəda daal kaxagu ga daamu Ali.
Asəda daamu Ali ga acal ha. Asəda daal kaxagu dəcəlbû xù. Asəda daamu Ali ga acal ha.

Daal -də Asəda daal kaxagu dəcəlbû xù. Daal -də, daamu Ali ga acal ha.

(-də, maay ânəm yəce adə, maay yâlla yəce mâdă)

Kiedan də **daal** yu **Daal** yəcal **d** njili həan kixi ngə yaamunə a ngun də batata.

9. ✎ Rubû.

Tâldan yəan rubû a gə də allo ngəna dugo yəan a gə də kakadə ngə acal kûr 4. Saha ngə yəan rubû a gə də allo ngwə, məsie atâldan yətay letər bəlin gay dâbu.

Yətay a gə də allo ngwə, yəkəy taynî də kalkal. Yətay a gə də kakadə ngwə, yəkəy taynî letər kâpi yu kabəgə də ngəla.

10. ♥ Niyari. Niyari ngaco yaka a gə də karta. Kəne dugwadan dægə yəka niyari a ngun də kakadə adan.

Kəra 2

1. Kəra ngə makanaw. Məsie nəka mənna ngə akul a day yuu də kəte kəte ngwə, nəcigə adan :

Mənna yuu nəma a gə də ' a ' wəlla letər ngəde ?

**ambay, bobi, ada, abbi, ciri, algidama, dono, abhə,
alli, lûgu, angala, Abakar, jeni, Adam, minti, Ali**

Kəmu adan karta ngə kəra 1 dugo gədəra a ngun də aljibuay, gəhəlay də mənna ngə kəra 1 (fudo 8 yu 9 a ngun də kakadə hə məsie).

2. Kəmu adan I L a gə də allo dəmu dugo gəhəlay libira.

3. Kəmu adan karama 9 hə ngun də kakadə adan dugo gəcigə adan də kəte kəte :
Yuu məni?... acal I ndāgu?

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 9 ngaco a gə də allo dəmu də kəte kəte. Gətay də harahara ja, gatay kəte ngwə, gəkallo gətay hə harahara ngəde ngwə, gəcedan ga :
Kəmu aninaw a ngun də karama gəre kuđu gəceninaw ja...
Migəw ngaco yata ngwə, gəce : **Mənna yuu məni?**

5. ≡ Tay rubû hə harahara hə day də karama ngə akul a ngun də kakadə adan a gə də allo dəmu.
Cedan dэгə yəka : **Asəda daamu**
Kuren, mənna hə baha an (**libira**), yəcəlbû a ngun də karama.
Lûgu naka də âbi ngwə, cenə ga : *Amu letər ngaco.*
Harahara ngaco gətay də aidə a gə də allo dəmu ngwə yəka, dugo kuren yəka a ngun də kakadə adan.

6. ↴ Mænna ngə acal letər bəlin a day dəan.
 Kəmu adan karama hə Ali ngə ala wuləm.
 Tay a gə də allo dəmu dî ngə akul a ngun də kakadə
 adan : Ali ala . (wuləm)

ala

la

l

Cedan ga :

mænna yuu ala, ngədə həan yuu la, letər yuu l.

7. □□□ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco :
 Tay mænna də kəte kəte a gə də allo ngəna, dəgə gəcigə
 adan letər həan. Dugwadan a kanî mænna
 dugo yaka ngwə, gəka mænna ngə akul a ngun də
 kûr a day yuu :

Ali nau **a** Bol.

la wuləm agû

lala kəmbu agû

Ali nau **à** ?

Ali **ala** wuləm

Ali **aal** kaxagu

Yaka **a** ngwə, gəcedan : *Ali nau a Bol.*

Yaka **à** ngwə, gəcedan : *Ali nau à ?*

Yaka **la** ngwə, gəcedan : *la wuləm agû.*

Yaka **ala** ngwə, gəcedan : *Ali ala wuləm.*

Yaka **lala** ngwə, gəcedan : *lala kəmbu agû*

Yaka **aal** ngwə, gəcedan : *Ali aal kaxagu.*

Mænna 6 ngə gatay a gə də allo ngəna yuu,
 kəmu adan dəgə yəka gay dābu.

8. ☺ Dî hæ jûgunî a ku :

Kæmu adan à yu yæy a gæ dæ karta, gæðera mænna bəlin yuu yu karta ngæ kəra 1, gæhəlay dæ mænna dābu,

ai *Asəda daal kaxagu à ? Yəy, daal kaxagu.*

Ali acal xù à ? Yəy, Ali acal xù.

Mænna kəte ngæ gahəlay a karta, tay a gæ dæ allo dæmu dægə gækəmu adan cinîram (?). Kiedan dæ saha ngæ yaamu cinîram ngwə, yəcegə dî ja, gəre yəhən dæ lûgu ci nacigə lûgu ngæde mænna ci. Wute kæmu adan cuduram (,). Kiedan dæ saha ngæ yaamu cuduram ngwə, yəmay ja, gəre yəan cudu. Wute yəka mænna ngæ akul a ngun dæ kakadə adan.

9. ✍ Rubû.

Daba yuu, kæmu adan dægə yətay **letər** a gæ dæ allo ngəna. Letər bəlin yətay gay dābu, dægə yəkəy taynî hən dæ ngəla. Kuren yətay **letər** a gæ dæ kakadə hæ kûr 4. Wute, na məsie gəcâl kûr 4 a gæ dæ allo dæmu ngwə, gətay a lay rubû ngwə, hogəraay yəan rubû a gæ dæ kakadə ngə acal kûr 4. Cegə mænna ngæ gækəra gətay, dugo **gəcigə adan** dæ :

Mænna yuu nəma a gæ dæ letər kiximi? Cegə mænna yuu dəy, dugo

gəcigə adan dæ : Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?

Gəcigə adan letər hən ngaco dæ aidə. Gəannaw dæ aidə judu ngwə, bala məsie adan gudo dədan muh yəkəy rubû.

10. ✨ Tay ləbaxar a gæ dæ allo dæmu. Tâldan yəcəlbû mænna yuu a ngun dæ **karama**, kuren a ngun dæ **niyari** hæ kakadə adan. Tâldan yəcəlbû lay co dæ aidə. Mænna yuu co yəcəlbû a ngun dæ **niyari** : dəcəlbû, daamu.

11. ♥ Niyari.

Niyari yəka a gæ dæ allo dæmu, dugo yəka a ngun dæ kakadə.

Galadã hã Kakadã ngã yãcenã ga *Liste de Présence*

Migãw ngã hokãma hã Tchad, xaga benco, yãcãlbũ kakadã ngã nãcedan njirbi hã migãw ngã yaka kãra. Yuu ro ngã mãsie nacul kãra ngwã, nãan hãmu migãw ngã yãka. Wute, kãri dã ngu ngã ace : ‘kãra lamba’, nãtay yãm ngã yaka kãra yuu. Aidã ga, cãy 1 hã kiya 6 -dã, mãsie Ali nacul kãra 1, ga natay hãmu migãw 10 yuu, ga, day dã 1/6, natay mãkay (|) ngã ace nduco nau naka. Gãre kãra 1, yagaw ja. Aidã ga, cãy 2 hã kiya 6 -dã, yagaw kãra 1. Yãm yuu -dã, Adam yu Kaltouma yau ja, ga nacãl kũr ngãna (-) ngã ace yau ja a kãla hã hãmu adan. Ga yau ja -dã, Ali naal naamudan. Ngun dã cãy 3 yu 4 hã kiya 6 -dã, yaka kãra 2. Cãy 5 -dã, migãw hãgay yãcal kãda ngãde, ga yaka dũ bãlin ja, ga yuu ro ngã natay 5/6 ja. Cãy 6 -dã, yaka kãra 3 ngãco. Kaltouma daamunã dã dãga dãu judũ ja, ga daãju kãra.

Kãra Yedãnami

Hãmu fu...Kaya.... Hãmu mãsie...Ali Adam.....Xaga...2009.								
Hãmu migãw								
yãm kãra lamba	1/6	2/6	3/6	4/6	6/6	7/6	8/6	10/6
	1		2		3	4		5
1 <i>Abakar</i>								-
2 <i>Abdou</i>				-				
3 <i>Adam</i>		-						
4 <i>Ahmat</i>								
5 <i>Hassane</i>								
6 <i>Kaka</i>					-			
7 <i>Kaltouma</i>		-		-			-	-
8 <i>Moussa</i>								
9 <i>Siuku</i>								
10 <i>Yakoy</i>						-		

Kəra 3

1. Kəra ngə makanaw. Məsie nəka mənna ngə akul a day yuu dugo nəcigə adan də :

Nəma a gə də 'l' wəlla letər ngəde ?

**leda, logoli, gâru, lartə, manda, larsa, ladə,
cându, talagə, larba, lahmixa, kənəm, lahar,
magəribu, lexa, lûgu, hugway, labia**

2. Kəmu adan i I a gə də allo dəmu dugo gəhəlay kâbədi.

3. Kəmu adan karama 9 ngə akul a ngun də kakadə adan də kəte kəte dəgə gəcigə adan də :

Yuu mənı? ... acal i ndâgu?

4. Tay mənna hə ngun də karama ngaco a gə də allo dəmu də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a day də karama... Mənna yuu mənı ?**

5. ≡ Tay rubû hə harahara ngə akul a ngun də kakadə adan a day də karama a gə də allo dəmu.

Cedan dəgə yəka : **Asəda dəcəlbû**

Kuren, mənna hə baha an (**kâbədi**), yəcəlbû a ngun də karama. Lûgu naka də âbi ngwə, cenə ga : *Amu letər ngaco.*

Rubû hə harahara ngaco gəan də aidə, dugo yəka a ngun də kakadə adan.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan: **Ali acal lay.**

Kəmu adan karama həan ga yəcəgû dî ngə yəamunə.

Tay a gə də allo dəmu dî ngə akul a ngun də kakadə

dugo gəkanaw : **Ali**

li

i

7. □□□ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.
Tay a gə də allo ngəna, dugo yacegə letər ngaco ngwə,
yəka mænna. Kuren gəka mænna ngə akul a ngun də
kûr yuu :

Ali acal lay. Məni alli ?

Mænna 2 ngə gatay a gə də allo ngəna yuu,
kəmu adan dægə yəka gay dābu.

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : dî bəlin akul ja, gəre jûgu karta
gədəra a ngun də aljibuay dægə nəji mænna hə kəra 1 yu 2.
Wute yəka mænna ngə akul a ngun də kakadə adan :

Ali acal lay alli à?
Yəy, Ali acal lay alli.

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.
Tay Ɔ ɔ i a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna
gay dābu. Yakəy ngwə, na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo
dəmu ngwə, hogəraay yəan rubû a gə də kakadə hə kûr 4.
Gəkəra gətay mænna ngwə, gəcigə adan də : *Nəma a gə də
letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Bohu
gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ✍ A gə də allo dəmu, tay kâbədi, dægə yəcəlbû a ngun
də karama dugo kuren a ngun də niyari hə ngun də
kakadə adan.
Tay dimi co dægə yəcəlbû. Tay yəy go Daal-də go
dægə yəcəlbû a ngun də niyari.

11. ♥ Niyari. Niyari yəka a gə də allo dəmu ngwə, migəw 3 yəka
mænna ngədəm hə hərə (ngə acal maynîram), kuren
migəw ngaco yəka də kəte. Wute mænna ngədəm
kixi həan (ngə acal cinîram), migəw 3 yəka dugo migəw
ngaco yəka. Kanaw ngaco də aidə.

Məsie ngəla nətâgə hogəraay ajəla ja.

Migəw ngə yaan kəra hə ləguran də dâbu wəlla migəw ngə yaal ləköl naharami axi yiman 6 də yəga yəkəy də kawi. Məsie akienə migəw aidə ngwə, a ngun də cəy kəte, nəga nəkiedan kəra kixi gudo.

Migəw ngə yaka ləguran ngəna ci yu migəw ngə yaka ləköl naharami yiman 3 yəga yəka kəra kəte a ngun də cəy kəte.

Migəw ngə ngəlle yaamu kakadə ja yəcəlbû yəkəy də ngənaay ngənaay. Kəra kəte -, məsie nəkiedan a ngun də cəy kixi. Ngore hal ngə nəfiyanə kəra kəte dəgə nəkienə hogəraay anə a ngun də cəy kixi.

Yəm **kəte** həan :

1. Kəra ngə makanaw.
2. Kəmu adan letər bəlin, gəhəlay karama həan
3. 📖 Kəynî karama (Yuu mənî? ...acal letər ndâgu?)
4. Kəmu aninaw a ngun də karama
5. ≡ Harahara ngə akul a day də karama.
6. ↓ Məna ngə acal letər bəlin a day dəan.
7. 📄 Məna ngə yəhən letər həadan ngaco
9. ✍ Rubû

Yəm **kixi** həan :

1. Kəra ngə makanaw*.
7. Məna ngə yəhən letər həadan ngaco : məkanaw dəy
8. 😊 Dî hə jûgunî a ku.
9. ✍ Rubû. Taynaw məna ci ngə yəhən letər həadan ngaco.
10. 🌀 Kəmu adan a gə də allo dəmu məna taynî həan awal ngə akul a ngun də niyari dəgə yəcəlbû.
11. ♥ Niyari

* **Kəra ngə makanaw**, dî ai niyari ngə wanə makanaw wəlla dî ngə jûgunî a ku ngə wanə makanaw.
Migəw ngə yəkəy kanî kakadə də kawi ja yəcəlbû yəka dî ngə wanə yaka gay kixi wəlla gay kəkənə dəy.

Galadə hə Mənnə ngə yəhən letər həadan ngaco :

Mənnə ngə yəhən letər adan ngaco □□□ njili kixi akul. Njili kəte go, mənnə ngə akul də kəte kəte. Njili ngədə go, mənnə kixi ngə akul də day yu kəri.

Daba yuu, mənnə ngə akul də **kəte kəte** -, məsie nətay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Dugo nəkienə hogəraay fegənî letər a kâdugu də mādəgay də kâpimi ngwə, kuren də kawi. **Tay kanadi.** Gəce məni ngwə, kəynî kanî mənnə bəlin də aidə nəjûgu hartə dâbu (ai nual kəra 20 də gudo) dugo yəkəy hanî letər mādəgay dægə yəka mənnə bəlin. Yəga yəka mənnə ja gudo, yəga **yəfegə letər həan.** Aidə ga, kamən ngə lûgu ci nəka mənnə kəte ro, ngə migəw ngaco yəfegə letər həan !

Aji ngə migəw ci həadan yacul kanî də kawi gə migəw ngədə ngwə, wagə adan kanî mənnə ngaco a baha habi həadan. Cegə lûgu kəte muh dægə nəka. Ga naka mənnə kəte ngwə, məsie nəka mənnə həan ngə akul a ngun də kûr dəmu a ngun də kakadə ngə məsie. Lûgu ngədə naka mənnə kixi həan ngwə, məsie nəkəmu adan mənnə hə hərə dəy. Yəka mənnə kâkənə həan ngwə, məsie naka mənnə həan a ngun də kakadə anə ngwə, nəkəmu adan mənnə kəte hean yu mənnə kixi həan dəy dægə yəka də kawi.

Wute, mənnə ngə yukul də **day yu kəri** -, məsie nətay mənnə kixi co a gə də allo ngəna kəte də ai ngə naamunə a ngun də kakadə ngə hogəraay. Ga natay ngwə, nəkəmu migəw ngwə, nəcigə adan də : “Mənnə yuu kəte à ?” Ga yəce : “Kəte ja,” ngwə, nəkəmu adan fargə dəan ngwə, nətâldan yəka mənnə kixi co. Mənnə ngə yukul də day yu kəri -, nduco -, nəkəmu migəw gay kəte, ga halas. Nəka mənnə hə ngun də kûr dəmu hə kakadə ngə məsie, gərə nəkəmu adan dəy ja.

Kəra 4

1. Kəra ngə makanaw.

A gə də allo ngəna, nduco nətay ' i ' yu ' a ' . Na, məsie, gəka mənna hə day yuu. Gəcigə adan ga yəhəmay a lay ' i ' wəlla ' a ' ngwə, nduco nəkəmu agû i wəlla a.

**ada, dimi, ciri, acal, ka, ki, bi, baha, xi, ha,
mahar, minti, jeni, waca, wəni, hame, ximo**

2. Kəmu adan u U a gə də allo dəmu dugo gəhəlay hugu.

3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte dægə gəcigə adan də : **Yuu məni? ... acal U ndâgu?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu də kəte kəte dægə gəcédan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a ngun də karama...**

Migəw ngaco yata ngwə, gəcəgə lûgu kəte də :
Mənna yuu məni ?

5. ≡ Tay harahara hə day də karama hə ngun də kakadə adan a gə də allo dəmu.

Cédan dægə yəka : **Ali aamu**

Kuren, mənna hə baha an (**logume**), cédan dægə yəcəlbû a ngun də karama.

Lûgu naka də âbi ngwə, cenə ga : *Amu letər ngaco.*

Harahara ngaco gəan də aidə, dugo yəka a ngun də kakadə adan.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan. Kəmu adan karama dægə yəcəgû dî ngə yəamunə. Tay dî ngə akul a ngun də kakadə, dægə gəkanaw : **Ali acal luku.**

luku

lu

u

7. ☐☐☐ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay a gə də allo ngəna də kəte kəte. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mænna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mænna ngə akul a ngun də kûr yuu.

Ali nau a Bol. lu təbay lala kəmbu agû	Ali nau à ? lulu xingi
--	---------------------------

Gəkəmu adan mænna ngaco gay dābu dægə yəkəy də ngəla.

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **ja**

Jûgu karta yu aljibuay dægə gəhəlay mænna hə kəra 1 yu 2, gədugwaldə à yu ja, ai :

Asəda dəcəlbû xù à? Asəda dəcəlbû xù ja.

Ali acal xù à? Ali acal xù ja.

Asəda daal kaxagu à? Asəda daal kaxagu ja.

Ali aamu Asəda à? Ali aamu Asəda ja.

Yəka dî ngə akul a ngun də kakadə adan.

9. ✍ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Tay **U u** a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna gay dābu. Yakəy ngwə, na məsie gəcāl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4. Gəkəra gətay mænna ngwə, gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcigə adan : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ☞ Tay hugu a gə də allo dəmu dægə yəcəlbû a ngun də karama dugo kuren a ngun də niyari. Tay logume co dægə yəcəlbû. Tay amu co dægə yəcəlbû a ngun də niyari.

11. ♥ Niyari, yəka a gə də allo dəmu, dugo yəka a ngun də kakadə adan dəy.

Kəra 5

1. Kəra ngə makanaw. Nduco nətay 'u' yu 'i' a gə də allo ngəna. Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də mənna ngə gəcedan yuu :

hugu, bəri, cûgu, aci, cari, cudə, ciləm, dinər,
lulu, kâji, tugun, niyari, dəbu, dəmu

A gə də allo dəmu, tay daal yu Daal.

Kəmu adan də dədan kəte. Tay daamu yu Daamu,
acal yu Acal, aamu yu Aamu də aidə co, dægə yəka.

2. Kəmu adan k K a gə də allo dəmu, dugo gəhəlay kangil.
(maay yâlla : həlay kâmi)
(' k ' saha ngə i akul a baha an, saha ci yəfenə də ' c ')
3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte dægə gəcedan ga : **Yuu mənî? ... acal k ndâgu?**
4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu də kəte kəte dægə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcəgə lûgu kəte də : **Mənna yuu mənî ?**
5. ≡ Tay harahara hə day də karama a gə də allo dəmu.
Cedan ga : Mənna hə hərə (**kado**), cəlbûnaw a ngun də karama dugo kuren yəka : **Kado aamu**
Kuren, mənna hə baha an (**kangil**), yəcəlbû a ngun də karama. Lûgu naka də âbi ngwə, cenə ga : *Amu letər ngaco.*
Harahara ngaco gəan də aidə, dugo yəka a ngun də kakadə adan.
Kəmu adan fargə də **kəli** yu **kəli**.
6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan. Kəmu adan karama dugo yəcəgû dî ngə yəamunə. Gəkanaw a gə də allo dəmu : **Ali acal ki... ki... k**

7. ☐☐☐ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mænna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mænna ngə akul a ngun də kûr yuu. Mænna ngaco gəkəmu adan gay dābu dægə yəkəy də ngəla.

ka kakadə agû	Ali aka kakadə anə
Kaka daal kaxagu	laka dāngali agû
kala hə mongolo alli	acoh ki
ku dəaw afogə	nakallo kulu
luku aci	naal də kalkal
la wuləm, ka kakadə	ala wuləm, aka kakadə
lala kəmbu, laka dāngali	ki hə kagəme, kì hə kani

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : Mænna ngə acal amay a gə də letər (kî, kəli) yu mænna ngə acal amay ja, ngəde ngəde.

Karta yu aljibuay : həlay mænna ngə yəcal **à, yəy, ja**

ai : *Asəda daal kaxagu à ? Yəy, Asəda daal kaxagu.*

Ali acal xú à ? Ali acal xù ja.

Hogəraay yəka mænna ngə akul a ngun də kakadə adan.

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Tay $\cap \cap k$ a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna gay dābu. Yəkəy ngwə, na məsie gəcāl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Gətay mænna ngwə, gəcigə adan də : *Nəma a gə də*

letər kiximi? Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcigə adan də :

Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?

10. ☞ A gə də allo dəmu, tay kəli, ngə yəcəlbû a ngun də karama yu niyari. kāmi yu kado co, yəcəlbû.

11. ♥ Niyari, yəka a gə də allo dəmu dugo yəka a ngun də kakadə.

Kəra 6

1. Kəra ngə makanaw. Yətay ' k ' yu ' l ' a gə də allo ngəna dəgə yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də mənna hə day yuu :

kaka, lala, lafay, kajimu, kâni, loh, kambe, ləyma

Tay a gə də allo dəmu dəgə yəka :

aamu, daamu, aal, daal, acal, acəlbû

Aamu, Daamu, Aal, Daal, Acal, Acəlbû

2. Kəmu adan **d D** a gə də allo dəmu, dugo gəhəlay dâgəl.
(' d ' akul a fargə də letər kixi ngwə, maay ânəm yəfenə də ' t ')

3. Kəmu adan karama 9 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Yuu məni? ... acal d ndâgu?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 9 də kəte kəte a gə də allo dəmu dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcegə lûgu kəte ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ≡ Tay harahara hə day də karama a gə də allo dəmu.
Cedan ga : Mənna hə hərə, cəlbû a ngun də karama (**dâgəl**) ngwə yəka : **Dâgəl aamu**
Kuren, mənna hə baha an (**dəlagə**), yəcəlbû a ngun də karama. Lûgu naka də âbi ngwə, cenə ga : *Amu letər ngaco.*
Harahara ngaco gəan də aidə, dugo yəka a ngun də kakadə adan.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan : Tay mənna ngə akul a ngun də kakadə : **Ali acal ada alli... ada... da... d**

Tay a gə də allo ngəna 6 : **ka da du la li lu**

Jûgu allo kixi gəhanə mādəgay dəgə gəhəlay də mənna, ai *kali, kada, dala, kadu, dulu...*

7. ☐☐☐ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mænna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mænna ngə akul a ngun də kûr yuu. Mænna ngaco gəkəmu adan dægə yəka gay dābu dægə yəkəy də ngəla.

ada alli	migəw kada	Asəda daka kakadə adə
dalala fiyow	migəw yəan kadu bərbu	
kudi hə bātu	Asəda dalaka kwolji	
Ali ala wuləm	ada alli	dal , kani bi
Asəda daal kaxagu	xito dul	
ku dəan acal di	wual dì	

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : akul. Yəka a gə də allo dəmu dugo yəka a ngun də kakadə adan. Lûgu kəte nəka lamba 1, lûgu ngəde nəka lamba 2, lûgu ngəde nəka lamba 3, də aidə. Kuren cigə adan dægə yəka 2, 1, 3, 2, 3, 1, də aidə.

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan. Tay **c d** a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna. Letər **d** yətay gay dābu. Yakəy ngwə, na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Gətay mænna ngwə, gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcigə adan : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ✨ A gə də allo dəmu tay dimi. Yəcəlbû a ngun də karama yu a ngun də niyari. Tay aamu go akul go dægə yəcəlbû a ngun də niyari.

11. ♥ Niyari, yəka a gə də allo dəmu dugo yəka a ngun də kakadə adan.

Kəra 7

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna : nduco nətay
d , l , k. Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

**dango, dənəm, kajimu, labia, dondi, dottor,
kargə, dongongomi, dāmu, de, kəra, larsa, dunia**

A gə də allo dəmu, tay dəgə yəka :

Acəlbû, acəlbû, Aal, aal, Akul, akul,
Dəcəlbû, dəcəlbû, Daal, daal, Dukul, dukul

2. Kəmu adan ə ə a gə də allo dəmu, dugo gəhəlay bələm
(məna ci ngə acal ' ə ', maay yâlla yəfenə də ' a ')

3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte
kəte dəgə gəcigə adan ga : **Yuu mənı? ... acal ə ndâgu?**

4. Tay məna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu anınaw məna yuu
a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcegə
lûgu kəte ga : **Məna yuu mənı ?**

5. ≡ Tay harahara hə day də karama a gə də allo dəmu.

Cedan dəgə yəka : **Asəda dəcəlbû**

Kuren, məna hə baha an (**bələm**), yəcəlbû a ngun
də karama. Lûgu naka də âbi ngwə, cenə ga :

Amu letər ngaco. Harahara ngaco gəan də aidə,
dugo yəka a ngun də kakadə adan.

6. ↓ Məna ngə acal letər bəlin a day dəan. Tay a gə də allo
dəmu dugo gəkanaw : **Kaka dəka.**

dəka

də

ə

7. □□□ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mænna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mænna ngə akul a ngun də kûr yuu. Mænna ngaco gəkəmu adan dægə yəka gay dâbu dægə yəkəy də ngəla.

Asəda dəka kəra	Kaka dəla mbulu / dəla akul a dəli
kəli awa	hallə kəladu Yuu kakadə yedənami
kuli hə ngun	kəli awa
cudə dəka kakadə,	həba co dəka kakadə
cudə dəlala kəmbu,	həba dəlala kəmbu
	bukor ahəm dəlala
akə koray,	naji dondi gəre akəra akə

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **dəcal**, **dukul**. A gə də allo dəmu tay dəcal. Kəmu adan də ai ' **acal** ', gəre acal letər d-ə-. dukul co, kəmu adan də ai ' **akul** ' gəre acal letər d-u-. Wute lûgu kəte nəka lamba 1, lûgu ngəde nəka lamba 2, də aidə.

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan. Tay **Ḍ ḍ ə** a gə də allo dəmu dugo hogəraay yətay a gə də allo ngəna. Letər **ə** yətay gay dâbu. Yakəy ngwə, na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Gətay mænna ngwə, gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcigə adan : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ☞ Tay '**dəcal**' yu '**dukul**' a gə də allo dəmu. Hogəraay yəcəlbû a ngun də niyari.

11. ♥ Niyari, yəka a gə də allo dəmu dugo yəka a ngun də kakadə adan.

Kəra 8

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna : nduco nətay ə , i. Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :
ngərəm, ngigi, dimi, jeni, fənjəl, bibido, kəmâgən, tidi, njəgə, kərgən, minti, âgən, həkan, xingi, kixi
2. Kəmu adan û dugo gəhəlay bûgu hə **sûgur**.
Letər ngə acal kokiyo yu letər ngə acal ja ngəde ngəde ngəna ci.
3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Yuu mənî? ... acal û ndâgu?**
4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcegə lûgu kəte ga : **Mənna yuu mənî ?**
5. ≡ Tay harahara hə day də karama a gə də allo dəmu.
Cedan dəgə yəka : **Asəda dəcəlbû**
Kuren, mənna hə baha an (**sûgur**), yəcəlbû a ngun də karama. Lûgu naka də âbi ngwə, cenə ga : *Amu letər ngaco.*
Harahara ngaco gəan də aidə, dugo yəka a ngun də kakadə adan.
6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan : Gəkanaw dî ngə akul a ngun də kakadə : **Ali alû**
alû
lû
û

Kəmu adan î (ngə acal kokoyo) a day də **kəli kəlî** co.

7. ☐☐☐ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mænna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mænna ngə akul a ngun də kûr yuu. Mænna ngaco gəkəmu adan dægə yəka gay dābu dægə yəkəy də ngəla.

lû də kawi	Ali alû də kawi	nahal lûlu
dî dî adə	aî dî anə	lu təbay, lû də kawi
lulu xingi,	nahal lûlu	kuli hə ngun
kûli hə mahar /	gəmâji kûli /	nakûli
kəli awa	gəmâji kəlî	
dî wəlla fəde	yuu dî kiximi?	

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **xî**? Hogəraay yəka a gə də allo dəmu dugo yəka a ngun də kakadə adan. Lûgu kəte nəka lamba 1, lûgu ngəde nəka lamba 2, də aidə.

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan. Tay ^ **î û** a gə də allo dəmu dægə yətay a gə də allo ngəna. Wute na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4. Saha bico gəcədan mænna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ✍ Tay sûgur dugo yəcəlbû a ngun də karama yu a ngun də niyari. Tay dəkəlîkəli yu dukul yu **xî** co dugo yəcəlbû a ngun də niyari.

11. ♥ Niyari, yəka a gə də allo dəmu dugo yəka a ngun də kakadə adan.

Kəra 9

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna : nduco nətay ə , u.
Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

**bərbər, buru, agû, agəm, ajəgə, ajûgu, aləgədə, dəngəl,
gûdugudu, kəmədə, xəbədə, kəli, kuli, tukul, gəhən.**

Tay a gə də allo dəmu dəgə yəka :

Acəlbû, acəlbû, Dəcəlbû, dəcəlbû, Acal, acal,
Akul, kul, Dukul, dukul, Dəcal, dəcal

2. Kəmu adan n N a gə də allo dəmu dugo gəhəlay nay.

3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte
kəte dəgə gəcedan ga : **Yuu mənı? ... acal n ndəgu?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu anınaw mənna yuu
a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcəgə
lûgu kəte ga : **Mənna yuu mənı ?**

Tay **aamu** dugo gədugwaldə n- (**naamu**), dugo gədugwaldə
-nə (naamunə) dugo yəka mənna yuu a ngun də kakadə adan.

5. ≡ Tay harahara ngə akul a ngun də kakadə adan
a gə də allo dəmu.

Cedan dəgə yəka : **Ali naamu**

Kuren, mənna hə baha an (**nananana**), yəcəlbû a ngun
də karama. Lûgu naka də âbi ngwə, cenə ga :
Amu letər ngaco. Harahara ngaco gəan də aidə,
dugo yəka a ngun də kakadə adan.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan. Tay a gə də allo
dəmu dugo gəkanaw : **Ali aamu nana**

nana

na

n

7. ☐☐☐ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mænna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mænna ngə akul a ngun də kûr yuu. Mænna ngaco gəkəmu adan dægə yəka gay dābu dægə yəkəy də ngəla.

wukahal say nana	cudə naan kîda
yini hə kani	naani a auni nala habu
kəna a gəani	Ali naal dandal
bole kandul	wuke kindin
Kaka daal Bol,	Ali naal Bol
həba aal Bol,	aan kîda
naka mænna,	wukahal say nana
alû də kawî,	nalû a dəli

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **na-**, **da-**, **anə**, **adə**

Tay lamba 1 a gə də allo dəmu dægə yəka. Taydannəy angal dægə gəamunə nda yəga yəka lamba 2 a ngun də kakadə adan à? Wəlla yəcəlbû yəka a gə də allo dəmu à?

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Tay **n** a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna gay dābu. Wute na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcədan mænna ngə gəkəra gətay, dugo gəcədan ga : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :
naal, nalû, naamu

11. ♥ Niyari, yəka a gə də allo dəmu dugo yəka a ngun də kakadə adan.

Kəra 10

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna, nduco nətay :
n , d , k. Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :
nano, kaju, nahəgudə, dahəgudə, naal, kahal, daal,
na, nəm, kâji, nau, dau, kau, nur, kur, datu, natu

Tay a gə də allo dəmu dəgə yəka :
daamu, Daamu, naamu, Naamu, naamunə,
naal, Naal, dəlû, Dəlû, nəlû, Nəlû

2. Kəmu adan **y** Y a gə də allo dəmu, dugo gəhəlay yimay

3. Kəmu adan karama 9 hə ngun də kakadə adan də kəte
kəte dəgə gəcedan ga : **Yuu məni? ... acal y ndâgu?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 9 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a**
ngun də karama... Migəw ngaco yata ngwə gəcegə lûgu
kəte də : **Mənna yuu məni ?**

5. ≡ Tay harahara ngə akul a day də karama a gə də allo dəmu.
A lamba 1, cigə adan dəgə yəkəmu agû mənna hə hərə a ngun
də karama (**yalo**) dugo yəka : **Yalo akul a xî ?**
Lamba 2 yu 3 yu 4 co gəan də aidə, dugo yəkwoxi yəka a ngun də
kakadə adan.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan. (lamba 5 a ngun də
kakadə ngə hogəraay)

Gəkanaw a gə də allo dəmu : **yəl**
y

Gəkanaw **naamunə daamunə yaamunə** co a gə də allo dəmu
dugo yəka lamba 5 yu 6 yu 7 a ngun də kakadə adan.

7. □□□ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mænna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mænna ngə akul a ngun də kûr yuu. Mænna ngaco yəka gay dâbu dægə yəkəy də ngəla.

yəl aw awal	wuxii yini	yaya ngə Ali nau
yəka kəra	Ali yu Kənnay	yəlû a dəli
Gəu a dəli à? Yəy.	yi naw dəu	dədan yaan kîda
Cudə yəka kəra	dənay yual cuwi	
Ali akəy kanî kakadə	yay ngaw dəu	
naha nay lay	kənnay kəti hə yay ngaw	
wuxəbi ha anay	yi naw dəu,	yî dî ngəna yuu
Kaka yu Asəda,	yu məni?	
Ali naal cuwi,	dədan yaal cuwi	
daî dî adə,	day də dâxi	
Kaka daamu ha,	dədan yaamu nay	

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : -ay, yu . Yəka kani, kaniay, dəla, dəlaay a gə də allo dəmu. Yəka lamba 1 co a gə də allo dəmu, dugo lamba 1 yu 2 yu 3 yəka a ngun də kakadə adan.

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Tay y a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna gay dâbu. Wute na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcədan mænna ngə gəkəra gətay, dugo gəcədan ga : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcigə adan ga : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari : kənnay, kûluluay, dayay, yəlû, yaamu, yaamunə

11. ♥ Niyari, nda yəga yəka a ngun də kakadə wəlla yəcəlbû yəka a gə də allo dəmu à ?

Karta ngə yəwaca

Wute migəw ngə yəka kəra yaamu letər yuu ngaco :

A a L l I i K k D d N n Y y. Dəra karta 14 yuu a ngun də aljibuay. Daba yuu, dəra karta də ngə dədan ngaco yəamu letər həan. Təl lūgu ci ajūgu A yu a. Təl lūgu ngəde ajūgu L yu l. Letər ngaco yəcapu də aidə dugo nəmay.

Cəbagalu karta dəgə gəkəbay dugo gədəra. Wute kəmu adan wacanî həan. Saha ngə lūgu ci nəcəju karta kixi ngwə, nəāju a ngədə adan dəgə migəw ngaco yəamunə. Nata letər dəmu yu ngəna həan ngwə, nəjūgu. Nata ja ngwə, nəkəbay ga nəāju a ngədə adan, dugo lūgu ngəde nəcəju karta kixi.

Məsie, dān ngə ahən saha hə wacanî a lay karta. Wəlla kəgu kamən ngə migəw yəji jəkə ro, wəlla kəgu saha ngə adugwa lūgu ngə cudə nau ja, wəlla kəgu saha ngə akienə migəw ngə yəkəy də kawı ja, migəw ngəde, dədan yəwaca gəlu.

Aji ngə yəkəy letər bəlin ngwə, gədugwaldə karta həan dəgə yəwaca də.

Allo ngəna ngə yəwaca də

Migəw agū yəkəy də kawı ja ngwə, tay a gə də allo ngəna letər donoa kəte yu letər tənı kəte ngə yəkəy, də ai **də, nə, na, lu, yu, ka, da, ni, ya**. Jūgu allo kixi, gəhanə mādəgay gəhəlay də mənna, ai *dada, naka, kada, kani ...*

Taynî mənna ngə yəhən letər həadan ngaco

Migəw kixi yəga yədugwa mādəgay ngwə, yəkəy də ngəla. Yəjūgu *Kakadə 1* yu allo ngəna ngwə, lūgu kəte nəka mənna kəte ngwə, haba həan nətay a gə də allo ngəna. Natay ngwə, nəamunə ga nda natay də ngəla wəlla əbi. Naamunə ngwə, aunə allo ngəna lūgu ngə wanə naka dəgə dān nətay mənna ngə haba həan nəka.

Kəra 11 : Kəra ngə makanaw

1. Letər donoa yu letər tâni ngə yəhanə mādəgay :

Tay a gə də allo dəmu :

la ka ya na da

lu ku yu nu du

li ki yi ni di

lə kə yə nə də

Yəka də harahara : → la, ka, ya, na, da ngaco, dugo

yəka də harahara : ↓ la, lu, li, lə ngaco, dugo

yəka letəray ngə gəkəmu adan də cində kəmbû.

2. Letər dəmu yu letər ngəna. Tay letər dəmu kəte a gə də allo dəmu dəgə hogəraay yətay ngəna həan a gə də allo ngəna.

Tay letər ngəna co dəgə yətay dəmu həan.

3. 📖 Cigə adan də : ' L ' ndâgu akul a ngun də harahara hə hərə? Dugo yəka harahara həan. ' k ' ndâgu akul a ngun də harahara kixi həan? Harahara ngaco gəcigə adan də aidə dugo yəka.

4. ≡ Dî hə jûgunî a ku. Yəka a ngun də kakadə adan.

5. 🗄️ Məna ngə acal kokiyo yu ngə acal kokiyo ja, fargə dəadan gəfiyanə də kiximi ?

Məna ngə acal amay yu ngə acal amay ja, fargə dəadan gəfiyanə də kiximi ? Yəka a gə də allo ngəna.

6. 😊 Dî hə jûgunî a ku. Yəka lamba 1 yu 2 a gə də allo dəmu dugo yəkwoxi yəka ngaco a ngun də kakadə adan.

7. ✎ Rubû : Ngaco yəan a gə də allo, dugo yəan a gə də kûr 4.

8. 🌀 Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari : yəlû, yalû, yimay, yaamu, kənnay

9. ♥ Niyari, yəka a ngun də kakadə wəlla a gə də allo dəmu.

Kəra 12

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna, nduco nətay
y , n , d dəgə yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

**daamu, naamu, yaamu, yâlla, dî, nəm, dân,
dəcəlbû, yəcəlbû, nalû, yalû, yukul, dukul, naka,
yaka, daka, yahəgudə, yəwaca, dəcal, yəcal**

Tay a gə də allo dəmu dəgə yəka :

acəlbû, dəcəlbû, yəcəlbû, yacəlbû, cəlbû

2. Kəmu adan **e E** a gə də allo dəmu, dugo gəhəlay lelea.

3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte
kəte dəgə gəcigə adan də : **Yuu məni? ... acal e ndâgu?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu
a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcegə
lûgu kəte ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ≡ Yəka mənna hə day də karama (lamba 1 yu 2 yu 3 yu 4).
Tay lamba 1 a gə də allo dəmu dugo gəcedan dəgə yəka :
Cəlbû ... Wute cedan dəgə yəkəmu agû mənna hə baha an
a ngun də karama (**penge**) dugo yəka : **Cəlbû penge.**
Lamba 2 yu 3 yu 4 co gəan də aidə, dugo yəkwoxi yəka
a ngun də kakadə adan.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan. Tay **lelea**

le

e

a gə də allo dəmu dugo yəka lamba 5 yu 6 a ngun də
kakadə adan.

7. ☐☐☐ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mænna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mænna ngə akul a ngun də kûr yuu. Mænna ngaco yəka gay dâbu dægə yəkəy də ngəla.

wutâl gəmâji leda	nane aal kaxagu
datâl cu dəadə nalle	yel fadaw
migəw yedəna yəcal ha	yəxə kajimu a keke
kede ngwə, yəraw akul ja	kəne a halla nau
ha kəle / Ali aal akəle dəli	
wual da , wucal dî ci,	de ngərəm / bole de
ya wəni?/ yaya ngə Adam,	yî dî yuu, na co gau à? ye

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **tâl** . Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu, dugo wanəge yəga yəka lamba ngədə a ngun də kakadə adan. Wəlla yəcəlbû yəka a gə də allo dəmu à?

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan. Tay **c e E** a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna. Yətay **e** yu **E** gay dâbu. Wute na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcedan mænna ngə gəkəra gətay, dugo gəcedan ga : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcedan ga : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

nayel, natâl, nane, keke, akəle

11. ♥ Niyari.

Kəra 13

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna, nduco nətay e , i dəgə yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

**ace, aci, lâbi, kegə, kambe, cûji, kəle,
reda, kani, gəre, kəte, dimi, ngəde**

Tay a gə də allo dəmu dəgə yəka :

atâl ayel akəle
datâl dayel dəkəle
natâl nayel yakəle

2. Kəmu adan **w W** a gə də allo dəmu dugo gəhəlay wanay.
(' w ' akul a maynîram hə mənna ngwə, nəfegəxi də ngəde ngəde ngəna ci)

3. Kəmu adan karama 9 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte dəgə gəcīgə adan də : **Yuu məni? ... acal w ndâgu?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 9 a gə də allo dəmu də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə gəcegə lûgu kəte ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ≡ Lamba 1 yu 2 yu 3 yu 4 hə day də karama.

Lamba 1 yəka a gə də allo dəmu. Cedan dəgə yəcəlbû mənna hə hərə (**way**) a ngun də karama, dugo yəka. Yəkwoxi yəka ngaco a ngun də kakadə adan.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Gəkanaw **wanay**

wa

w

a gə də allo dəmu dugo yəka lamba 5 yu 6 a ngun də kakadə adan.

7. ☐☐☐ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay a gə də allo ngəna də kəte kəte. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mænna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mænna ngə akul a ngun də kûr yuu. Mænna ngaco yəka gay dâbu dægə yəkəy də ngəla.

dəkahalay wanay	wanə	waal	kaxagu
wəni aka kakadə?	yimay	aw	awal
wual wutu dawa	kau	də	kawi
kawe nahəm cû dəaw / Kaka	dəkawe	kwolji	
wuhagə kəmbu a kaw	alaw	kangil	
kekema aləw a kaxagu / hugu	aləw		
...waal Bol	...waamu	dî aci	...awəy sîgur
...law kangil yuu	...dawuy	wuli	

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : wanə, kəne, -a

Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu dugo wanəge yəga yəka lamba 1 yu 2 yu 3 a ngun də kakadə adan.

way – waya, wanay – wanaya : yəka a gə də allo dəmu

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Tay w W a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna gay dâbu. Wute na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4. Saha bico gəcedan mænna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcedan ga : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

dəwəy, dələw, wuli, naway, nawul wuləm

11. ♥ Niyari.

Kəra 14

1. Kəra ngə makanaw.

Tay a gə də allo dəmu dægə yəka də ai hə kəra 11 :

akul	aal	ayel	yətâl	dələw	away
wukul	daal	nayel	natâl	aləw	awəy
dukul	waal	yayel	wutâl	yələw	dəwəy
yukul	yaal	wayel	watâl	wuləw	dawəy

Tay a gə də allo ngənaay təlor : **da de le wa wu ke kə**
Jûgu allo kixi wəlla kâkənə gəhanə mādəgay dægə
gəhəlay də mənna, ai wale, wuke, kəle, dakəle, dake, ...

2. Kəmu adan **g G** a gə də allo dəmu, dūgo gəhəlay gəmâji
(saha ngə 'g' akul a fargə də mənna ngwə,
maay ânəm yəfenə də 'k' (ai 'həgay, hugu'))

3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte
kəte dægə gəcigə adan də : **Yuu məni? ... acal g ndâgu?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dægə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu**
a ngun də karama... Migəw ngaco yata ngwə gəcəgə lûgu
kəte ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ≡ Yəka mənna hə day də karama.

Tay lamba 1 a gə də allo dəmu dægə lûgu kəte nəka : **Wucəlbû**
Wute hogeraay ngaco yəcəlbû mənna hə bohu (**gəmâji**)
a ngun də karama. Yəka lamba 2 yu 3 yu 4 co də aidə.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Tay **gay**
G

a gə də allo dūgo yəka lamba 5 a ngun də kakadə adan.

7. ☐☐☐ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay a gə də allo ngəna də kəte kəte. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mænna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mænna ngə akul a ngun də kûr yuu. Mænna ngaco yəka gay dâbu dægə yəkəy də ngəla.

waal Borno gay kixi / wagay wanay	
yəgiya kado hə fiyow	Kaka dəan Asəda galadə
gâru hə kegə	nagəy banda
saha naga	Ali nəga nəan kambe
kayagə həan ai dəla	lûgu kəte nau
wəni dəgal?	yiman ngwə, dəlagə nəu
ahal algida	awagə wuli anə carnî
agalgay annî rubû	aləgədə amay
nagaw kîda anə ...	

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **awəy a gə ...**, **wu-**, **gə-**.

Yəka lamba 1 yu 2 a gə də allo dəmu dugo wanəge yəga yəka lamba ngaco a ngun də kakadə adan.

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Tay **c g G** a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna. Yətay **g yu G** gay dâbu. Wute na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mænna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcədan ga : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

dəwəy, dukul, kania, natâl, dagiya

11. ♥ Niyari.

Kəra 15

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna : nduco nətay
g , w , y . Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

**ganga, yange, gəbam, wollo, gaw, wagaw,
yagaw, gagaw, wubaxagə, gəbaxagə,
gəcəju, yəcəju, goro, gurxu, wute**

Yəka a gə də allo dəmu : wuyel wutâl watâl wakəy
gəyel gətâl gatâl gakəy

2. Kəmu adan **m M** , dugo gəhəlay mahar

3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte
kəte dægə gəcigə adan də : **Yuu məni? ... acal m ndâgu?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dægə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu
a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcəgə lûgu
kəte ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ≡ Yəka mənna hə day də karama.

Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu. Kamən ngə lûgu kəte aka
ro, hogeraay ngaco yəcəlbû mənna hə hərə (**mahar**) a ngun
də karama. Yəka lamba 2 yu 3 yu 4 co də aidə.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Gəkanaw **məkay**

mə

m

a gə də allo dəmu dugo yəka lamba 5 a ngun də
kakadə adan.

7. ☐☐☐ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay a gə də allo ngəna də kəte kəte. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mænna kəte dægə naka ngwə, na mäsie gəka mænna ngə akul a ngun də kûr yuu. Mænna ngaco yəka gay dâbu dægə yəkəy də ngəla.

ma mbəalaw	May akul a mayri	
dâw - mænna ayaw	dakahal manda kâlu	
may gəfâgəni	wəuni amay wuxii	
mayna wuxi May	lûgu kəte wəlla migəw dâbu?	
maay Bol	May lûgu dəmu	Adam həmu lûgu
dənam hə ha wəlla kani?	malləm aka kəra	
kəlam kwolji	Kəmani dəmu	ha ləman ngə Yedəna
Liman aan hala	kəmay gual	ndare kəmədə?
ləyma nəwagə yəraw	lûgu ngə naka kəra acal îləmu	
...kîda namay	...həba yəm kiximi?	
kəne a halla,	kəme pit	
amu logume!	mbə amû naji wura	

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **kahal**

Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu dugo yəka lamba ngaco a ngun də kakadə adan.

9. ✍ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Tay **m** **M** a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna gay dâbu. Wute na mäsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4. Saha bico gəcegə mænna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcədan ga : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

kəlaw, dəcal, dakahal, nakəlam, akəmay

11. ♥ Niyari.

Kəra 16 : Kəra ngə makanaw

1. Letər donoa yu letər tâni ngə yəhanə mādəgay :

Tay harahara yuu a gə də allo dəmu dugo

an də ai hə kəra 11 : → ↓

ka ga wa ma

ku gu wu mu

kə gə wə mə

ki gi wi mi

ke ge we me

Yəka də harahara : → la, ka, ya, na, da ngaco, dugo

yəka də harahara : ↓ la, lu, li, lə ngaco, dugo

yəka letəray ngə gəkəmu adan də cində kəmbû.

2. Gəamunaw letər jammay dəy : An də ai hə kəra 11.

Getay letər ngəna ngwə, yətay dəmu həan.

Dugo gətay letər dəmu ngwə, yətay ngəna həan.

3. Kiedan də a yu a dədan letər kəte.

Kakadə dābu həan yəcal a gəre migəw yətay a.

4. 📖 ' m ' ndāgu akul a ngun də harahara hə hərə?

Dugo yəka harahara həan. ' g ' ndāgu akul a ngun də

harahara kixi həan? Dugo yəka harahara ngaco də aidə.

5. 😊 Dî hə jûgunî a ku. Yəka a ngun də kakadə adan.

6. ± Məna ngə fegənî həan kəte gəre yəcegə dî

ngəde ngəde. Yəka a gə də allo dəmu.

7. ≡ Gəcəlbû, Wucəlbû, Acəlbû... Yəka lamba 5 a gə də

allo dəmu dugo yəka lamba ngəde a ngun də kakadə adan.

8. ✍ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.
Tay D a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna
gay dâbu. Wute na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu,
hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə
adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy,
dugo gəcədan ga : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

A kəra yuu yətay letəray dəmu muh.

9. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də
niyari :
aləgədə, akəle, agiya, kəlamnî, nawagə

10. ♥ Niyari.

Kəra 17

1. Kəra ngə makanaw. Yəka a gə də allo dəmu :

yətâl	yəkəle	nawagə	wukəlam
mətâlāw	məkəlenaw	mawagənanaw	məkəlamnaw
gətâlāw	gəkəlenaw	gawagənanaw	gəkəlamnaw

2. Kəmu adan **b B** , dugo gəhəlay bātər

(' b ' akul a fargə ngwə, maay ânəm yəfenə də ' f ')

3. Kəmu adan karama 9 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte dəgə gəcīgə adan də : Yuu mənī? ... acal b ndāgu?

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 9 a gə də allo dəmu də kəte kəte dəgə gəcədan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcīgə lūgu kəte də : **Mənna yuu mənī ?**

5. ≡ Yəka mənna hə day də karama.

Lamba 1 yəka a gə də allo dəmu. Kamən ngə lūgu kəte aka ro, hogəraay ngaco yəcəlbû mənna hə hərə (**bātər**) a ngun də karama. Lamba 2 yu 3 yu 4 co yəka də aidə a ngun də kakadə adan.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Gəkanaw **bəkəde**
bə
b

a gə də allo dəmu dugo yəka lamba 5 yu 6 a ngun də kakadə adan.

7. □□□ Mænna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay a gə də allo ngəna də kəte kəte. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mænna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mænna ngə akul a ngun də kûr yuu. Mænna ngaco yəka gay dābu dægə yəkəy də ngəla.

dəke amay a bəkəde	bûgu hə mahar
yimay bigə	âxkər acal bundugu
banana alli à?	letər bəlin ngə cāndu b
âru həkan : dəbu	bədə bədə hə kâlu
wəni kabəgə?	aybu aligəagû à?
gukul labia à?	âw acal kəndəbəl
... banda yəâfi Borno	... həba kəra abal à?
... baba, ngərəm ngə abhə ngaw	
xito dul, nahara bul	
dəla akul a dəli, bəla yərawa	

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : -ma, də

Yəka a gə də allo dəmu dugo yəka a ngun də kakadə.

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Tay l b B a gə də allo dəmu dugo yətay b yu B a gə də allo ngəna gay dābu. Wute na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcəgə mænna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcədan ga : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari : kandul, awəy, nawəy, nakahal, naləgədə

11. ♥ Niyari. Niyari ngə yaka, yacakiyu à?

Yaka niyari ngwə, cigə adan də : *Bandama naal xî? Məndo? Məni kullay ngə bandama? Məndo ro ngə gabu an alli? Ki naji awal ngwə, ngəla à?*

Kəra 18

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna, nduco nətay b , m , w . Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :
bâgər, martam, bəri, bâri, wâlaw, bātu, wanjam, məlayga, boho, wuboho, məbohonaw, wata, matanaw
2. Kəmu adan o O a gə də allo dəmu đugo gəhəlay komo.
3. Kəmu adan karama 9 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte dægə gəcedan ga : **Yuu məni? ... acal o ndâgu?**
4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 9 a gə də allo dəmu də kəte kəte dægə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcegə lûgu kəte ga : **Mənna yuu məni ?**
5. ≡ Yəka mənna hə day də karama.
Lûgu kəte nəka lamba 1 a gə də allo dəmu. Naka mənna hə həre (**Gəcal**) ngwə, hogəraay ngaco yəcəlbû mənna hə baha an (**komo**) a ngun də karama. Yəkwoxi yəka lamba 1 đugo âdinî gə 4 a ngun də kakadə adan.
6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.
Gəkanaw **komo**
ko
o
a gə də allo dəmu đugo yəka lamba 5 a ngun də kakadə adan.
7. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.
Tay a gə də allo ngəna də kəte kəte. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr ngə akul a fudo lamba 47.
Mənna ngaco yəka gay dâbu dægə yəkəy də ngəla.

kəmbu akul a ngun dā komo
 mahar nano / Ali nano wəni nəkəlam yalo?
 amay akul a ngun dā bole
 kogə kado / kogə dəan alli koyow ngun dā kulu
 Kaka daji dondi ləkol, kəra naharami
 logoli dī kiximi? kangali hə miyow alli
 kokiyo dā ngundu wəan kadəno ngə lūgu dəmu
 kəmollo hə mbulu / kəmollo kajuwa
 yəan kadu bərbu, kado afər
 ngərəm dano, logume acal dono
 gaw kīda agū, dāw go wual
 wugun gāru hə bobì, bātu nacih bobi

8. ☺ Dī hə jūgunī a ku : **ngun dā**
 Lamba 1 yəka a gə dā allo dəmu. Yəkwoxi yəka lamba ngaco
 a ngun dā kakadə adan.
9. ✎ Rubū : Saha ngə yəan rubū ngwə, yəcagəri kakadə adan.
 Tay o O a gə dā allo dəmu dugo yətay a gə dā allo ngəna
 gay dābu. Wute na məsie gəcāl kūr 4 a gə dā allo dəmu,
 hogəraay go yətay ngaco a gə dā kakadə ngə acal kūr 4.
 Saha bico gəcəgə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcədan ga :
*Nəma a gə dā letər kiximi? Cegə mənna yuu dəy, dugo
 gəcigə adan dā : Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*
10. ✍ Yəka a gə dā allo dəmu dugo yəcəlbū a ngun dā
 niyari : bədə bədə, akəlam, nayel, dagiyana
11. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, cigə adan dā :
*Məni akul a ngun dā komo? Asəda daal xī?
 Məndo ro ngə Asəda dagiya bobi?
 Gaamu bobi ngwə, gəan məni?*

Kəra 19

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna, nduco nətay o , u , a . Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :
dotor, doru, bûgu, goro, dandal, kakajana, ngol, jûgu, wollo, yoh, angala, kuli, dondi, calay, ngo, nga
2. Kəmu adan c C a gə də allo dəmu đugo gəhəlay cûguram (maay yâlla yəga yəfenə də ai ' s ')
3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Yuu məni? ... acal c ndâgu?**
4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcegə lûgu kəte ga : **Mənna yuu məni ?**
5. ≡ Yəka mənna hə day də karama.
Lûgu kəte nəka lamba 1 a gə də allo dəmu ngwə, hogəraay ngaco yəcəlbû mənna hə baha an a ngun də karama. Yəkwoxi yəka lamba 1 đugo âđinî 4 a ngun də kakadə adan.
6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day đəan.
Gəkanaw cəgan
cə
c
a gə də allo dəmu đugo yəka lamba 5 a ngun də kakadə adan.
7. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.
Tay a gə də allo ngəna də kəte kəte. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr ngə akul a fudo lamba 49.
Mənna ngaco yəka gay dâbu dəgə yəkəy də ngəla.

cəgan naha yimay aw	Ali acal ha
wuhagû cilam à?	njəgə ciləm cuwi hə mahar
jagədə boci	ngundu aci
Ali ace məni?	cul kîda agû aidə cûl
cəy kudə / cəy dâbu	cû dəaw
cu yimay agû	wəni nəwaca bol?
dənay yəka kakadə,	kəmu aninaw cənay agûay
gane à? ye ,	gəce məni?
akəy kani kakadə,	acəy kudə
acəy kudə,	wuli ngəna acuy
gay doro,	məni cay ?

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **acegə, acenə ga, « cegənîram »**
Dî ngə akul a fargə də cegənîram, mənna ngə lûgu ci nacegə.
 Lamba 1 yəka a gə də allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka ngaco
 a ngun də kakadə.
 Migəw kixi yəka də ai migəw ngə yəan kanjay.
 Yəka **ha, naha, nahənə** a gə də allo dəmu.
9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.
 Tay **c C** a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna
 gay dâbu. Wute na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu,
 hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.
 Saha bico gəcəgə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcədan ga :
Nəma a gə də letər kiximi? Cegə mənna yuu dəy, dugo
gəcigə adan də : Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?
10. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də
 niyari : cuwi, nane, gəwaca, cəgan, bobî
11. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, cədan ga : *Adam aan kîda kiximi?*
Yaya ngə Adam acenə ga məni? Məni nakəmay?
Ngalle cəgan nahagû à? Cəgan naha lûgu ngwə, nəan məni?
Gaamu cəgan ngwə, gəan məni?

Kəra 20 : Kəra ngə makanaw

1. Letər donoa yu letər tâni ngə yahanə mâdəgay.

Tay harahara yuu a gə də allo dəmu dugo an də

ai hə kəra 11 : ba bo bə bi be bu

 wa wo wə wi we wu

 ma mo mə mi me mu

 ca co cə ci ce cu

Yəka də harahara : → la, ka, ya, na, da ngaco, dugo

yəka də harahara : ↓ la, lu, li, lə ngaco, dugo

yəka letəray ngə gəkəmu adan də cində kəmbû.

2. Gəmunaw letər jammay dəy : An də ai hə kəra 11.

Getay letər ngəna ngwə, yətay dəmu həan.

Dugo gətay letər dəmu ngwə, yətay ngəna həan.

3. Kiedan də **g** yu **g** dədan kəte. A ngun də kakadə dābu

yətay **g**, gərə lūgu aan rubû ngwə, nətay **g**.

4. ' c ' ndāgu akul a ngun də harahara hə hərə?

Yəka mənna ngaco də aidə.

5. ☺ Dî hə jūgunî a ku : cegənîram “aidə” wəlla « aidə ».

Yəka a ngun də kakadə adan.

6. Mənna ngə fenənî həan kəte gərə nəcegə

dî ngəde ngəde :

koko akul a ngun də bəram / **koko** hə gāru

Kaka **dəku** kəmbu / **ku** dəaw awal

mahar **nano** / Ali **nano**

lūgu **ci** nau / Ali **acigə** Kaka mənna

cəy kixi / **cəy** kudə

bātu naci **bobi** / gāru hə **bobî**

7. ≡ Dî hæ jûgunî a ku. Yæka a ngun dæ kakadæ adan.

8. ✍ Rubû : Saha ngæ yæan rubû ngwæ, yæcagæri kakadæ adan.
Na mæsie gæcâl kûr 4 a gæ dæ allo dæmu, hogæraay go yætay
ngaco a gæ dæ kakadæ ngæ acal kûr 4.

Saha bico gæcegæ mænna ngæ gækæra gætay, dugo gæcedan ga :
*Næma a gæ dæ letær kiximi? Cegæ mænna yuu dæy, dugo
gæcigæ adan dæ : Bohu gæhamaynaw a lay letær kiximi?*

9. ✨ Yæka a gæ dæ allo dugo yæcælbû a ngun dæ niyari :
aga aan kîda, nacælbûnæ, yaan dawa, nahani, nakè

10. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwæ, cedan ga :

*Yaya ngæ Adam acenæ mæni?
Adam acegæ ya hæadan mæni?
Wæni nadugwanæ?*

Kəra 21

1. Kəra ngə makanaw. Yəka a gə də allo dəmu :
nakəyni, dakəyni, dakəynə, wakəygû, gakəyni, gakəynə
2. Kəmu adan **h H** dugo gəhəlay **ha**
(saha ngə ' h ' akul a bohù də mənna wəlla a maynîram hə
mənna ngwə, wanəge migəw yəfenə ja)
3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte
dəgə gəcedan ga : **Yuu məni? ... acal h ndâgu?**
4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu
a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcigə lûgu
kəte də : **Mənna yuu məni ?**
5. ≡ Yəka mənna hə day də karama
Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka ngaco
a ngun də kakadə adan. Kamən ngə lûgu kəte aka lamba 1 ro,
hogəraay ngaco yəcəlbû mənna hə hərə (**ha**) a ngun də
karama.
Lamba ngəde co yəka də aidə.
6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.
Gəkanaw **ha**
 h
a gə də allo dəmu dugo yəka lamba 5 a ngun də kakadə.
7. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.
Tay a gə də allo ngəna də kəte kəte. Lûgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr ngə
akul a fudo lamba 53.
Mənna ngaco yəka gay dâbu dəgə yəkəy də ngəla.

Kəra 22

1. Kəra ngə makanaw. Tay dəgə yəka a gə də allo dəmu :
gəhəlgu, dəhəlgu, ahəlgu, gəhəlay, gəhəgudə
gahəlgu, dahəlgu, nahəlgu, gahəlay, gahəgudə
2. Kəmu adan **â** yu **əa**. Yəfenə də kəte. Ngərəm dəan
dî ci ngwə, yətay **də** yu **an**, nəji **dəan**, wəlla migəw **yeən**
dî ci, gərə hugway, yəfenə də **dân**.
3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də **kakadə** adan də kəte
kəte dəgə gəcedan ga : **Yuu məni? ... acal â ndâgu?**
4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu**
a ngun də karama... Migəw ngaco yata ngwə, gəcegə lûgu
kəte ga : **Mənna yuu məni ?**
5. ≡ Yəka mənna hə day də karama (lamba 1 yu 2 yu 3 yu 4).
Mənna ci yəcəlbû yəta a ngun də karama.
6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.
Gəkanaw **cândi**
cân
â
a gə də allo dəmu dūgo yəka lamba 5 a ngun də **kakadə**.
7. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.
Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr ngə
akul a fudo lamba 55.
Mənna ngaco yəka gay dâbu dəgə yəkəy də ngəla.

gəcal **cāndi** à? **cāndu** ngə wau
 ngun dəaw nayel **cāmbu** **āmbi** hə kəlgama
 dətəkaw **āgən** nacoh ki **dābu** **dāmu** mbəal
dāw wual **dān** co aal de - **dəan** kīda
 wukiegūay **gālu** dədan **yəan** kīda **dāw wəan** kīda
 nām -, **gəan** kīda bà? / nane **gəan**
 kare hə **wālaw** gabu an alli ga **ahəlācəy**
 jay a **kādugu** cəy **kākənə**
kani ahəm habu, mənna agū **kāni**
 yimay **aw**, afa **āw** Ali **acal** ha, **acāl** ārəm
 āru həkan : **dəbu**, nacoh ki **dābu**
kobi akul a kulu, wanay hə **kābi**
 ha **abbi**, **ābi** wəlla ngəla
dāmu co mbəal, Kaka **dəamu** ha
 wuce **kāgu** Ali nəu, najay gə **kāgū**
 bukor yuu **kābi**, **kābi** afər

8. ☺ Dī hə jūgunī a ku : **wəan, gəan, dəan... gālu**.
 Lamba 1 yəka a gə də allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka ngaco a ngun də kakadə adan.
9. ✎ Rubū : Saha ngə yəan rubū ngwə, yəcagəri kakadə adan.
 Tay **ū** (ngə acal kokiyo) a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna. Wute na məsie gəcāl kūr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kūr 4.
 Saha bico gəcəgə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*
10. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbū :
wuwəy kālu, acedə ga, wuce kāgu, wucal, gəcal
11. ♥ Niyari, yaka ngwə, cigə adan də : *Ali awəy məni? Acigə Kaka məni? Kaka dəcənə ga məni? Mənna hə cuwi, Kaka dacalay a ku à?*

Kəra 23

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo dəmu, yəka :

**Dân aan kîda, De dəan kîda.
wuce kâgu, wuwəy kâlu**

Tay a gə də allo ngəna təlor : **ha hə ga ba li bu mu**
Allo kixi gəhanə mādəgay gəhəlaynaw də mənna,
ai habu, бага, həba, həmu, gabu

2. Kəmu adan **r R**, dugo gəhəlay reke.

3. Kəmu adan karama 9 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte
dəgə gəcedan ga : **Yuu məni?**

4. Tay mənna ngə akul a day də karama 9 a gə də allo dəmu də
kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a ngun
də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcegə lûgu kəte ga :
Mənna yuu məni ?

5. ≡ Yəka mənna hə day də karama.

Yəka lamba 1 yu 2 yu 3 yu 4 ngwə, yəamu mənna ci
a ngun də karama.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Gəkanaw **reke**

re

r

a gə də allo dəmu dugo yəka lamba 5 a ngun də kakadə.

7. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr hə
fudo lamba 57.

Mənna ngaco yəka gay dâbu dəgə yəkəy də ngəla.

wukəlam reke	wukəxo bare	cari lûgu wura
cându ciri/ ciri ngaw	de dəgəram	wucar waray
wuke amay a bəram	wugun gâru	
yəgəram yəfo âjin	wukəlam mahar	
tay kəmar	kargə hə dəli	cûguram hə gâru
barad saya	wual habər	wucal gərgər
wukè amay a amayram	nawəy say, nata riba	
həkan həkan : âru	anəm ârəm	Asəda dəcal ârtigi
waxii yini a bəri ,	wukəlam ki a bâri ,	wata bâri
kəri də gâru,	kâri də ganja,	kari njili hə kuli
kawe nahəmni,	kare hə wâlaw	
Ali akul a kəla hə Kaka,	wuka kəra / wukəra sûgur	
mayna wuxi May	mayram wu də May	

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : hə

Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka lamba ngaco a ngun də kakadə adan.

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Tay **r R** a gə də allo dəmu dugo yətay gay dâbu a gə də allo ngəna. Wute na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcedan ga : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy, dugo gəcedan ga : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû :

reke aw (maay yâlla yəce reke ngaw), barema, Bərga, ciri, yəm ci -də, wukəra wuwəy, nakahal, magəra

11. ♥ Niyari, yaka ngwə, gəcigə adan də : *Wəni acal reke?*

Wəni acal mahar? Ciri ngə Bərga naan məni? Məndo ro ngə naal Bol? Dədan maay yâlla wəlla maay ânəm?

Kəra 24

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna nduco nətay : **h, y, d, r** .
Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

**reke, yalo, həba, dâgəl, yaya, dandal, riba, hange,
yâlla, rəs, dibel, həgudə, rubû, doro, yəraw, həlgu**

Yəka a gə də allo dəmu :

nacih ki, nacoh ki, nakoh lay, nəka loh

2. Kəmu adan **ng Ng**. Yəhən **n**. Yəhən **g**.

Gəre **g** akul a baha **n** ngwə, **n** nəfegəxi a juru, ai **g**.

3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte
dəgə gəcedan ga : **Yuu mənî?**

4. Tay mənna ngə akul a day də karama 6 a gə də allo dəmu də
kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a ngun
də karama...** Migəw ngaco yata ngwə gəcigə lûgu kəte də :
Mənna yuu mənî ?

5. ≡ Yəka lamba 1 yu 2 hə day də karama.

Mənna ci yəta a ngun də karama.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Gəkanaw **ngol**

ngo

ng

a gə də allo dəmu dugo lamba 3 a ngun də kakadə.

7. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr ngə
akul a fudo lamba 59.

Mənna ngaco yəka gay dâbu dəgə yəkəy də ngəla.

gukul nga à? ha ngə Ali ngəla wəlla âbi?
 gaji ngəlgo à? ngərgə ngə bukor
 ngore njili hə kado dægûay ngaco kaunaw
 wutu də ngədəm ngərgam ai niyari
 kəte wəlla ngəde ngəde? lûgu wura acal dongol
 kənəm ngwə, wuhənay a hange məan kangay
 najân kəngal kongiyo acal kangil
 kangali hə mahar
 wucəlbû say go sūgur go, ngo, dî yuu məni?
 dâw, kəgal ayaw wuka kəra də kəngal
 ku dəaw awal, tay angal
 ngudi nacihi, ngûdi acal dî ja.

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : gəre

Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka ngaco a ngun də kakadə adan.

9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcəgə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

bâri, nakəy cohni ki, kulu, kagəme, yakawe,

11. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, gəcigə adan də :

Adam naal xî? Wəni nadugwanə?

Nadugwanə də kiximi? Dî ngə Adam nəcəgə, kâni à?

Kəra 25 : Kəra ngə makanaw

1. Letər donoa yu letər tâni ngə yəhanə mādəgay :
Tay a gə də allo dəmu dugo yəka də ai hə kəra 11 :

ha ho hə hi he hu
ra ro rə ri re ru
nga ngo ngə ngi nge ngu

Yəka harahara : → ha, ho, hə, hi, he, hu ngaco, dugo
yəka harahara : ↓ ha, ra, nga ngaco, dugo
yəkwoxi yəka letəray ngaco də cində kəmbû.

2. Letər dəmu yu letər ngəna. Tay letər dəmu kəte a gə də
allo dəmu dəgə yətay ngəna həan a gə də allo ngəna
adan. Tay letər ngəna co dəgə yətay dəmu həan.
3. Yəcəlbû mənna ngə acal ' r ' , yətay a harahara hə həre.
Harahara benco yətay a lay mənna ngə acal letər ngə akul a
xito bigə.
(Ngo mənna ngə yətâl : reke, ahəm, acəlbû, ngəla, cāndi)
4. ≡ Dî hə jûgunî a ku : -**niəy**, -**gûəy**, -**nəy** .
Yəka a gə də allo dəmu dugo a ngun də kakadə.
5. Mənna ngə fegənî həadan kəte gəre dî ngəde ngəde.
Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr yuu :

wuli naci h kado,	lûgu ci nau acəlbû Ali/
naci gə an dî ci	Ali a coh ki, dâw co wual
kâgu Ali nau à?	najay gə kâgù
Asəda dəan kîda,	ku dəan awal
ha akul a bəri,	Ali naha kəli a məkay
cāndu ciri ,	ciri ngaw

6. ☺ Dî hæ jûgunî a ku : **ngə**. Tay ' **ngə** ' a gə də allo dəmu dəgə yəkəy rubû hæan. Yəka a ngun də kakadə.
7. ✍ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan. Na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4. Saha bico gəcəgə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*
8. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari : Abdallah, dəbu kâkənəay, yəcal a lay, gabu an alli
9. ♥ Niyari. Yəamu dî ngəna yuu - ngwə, maay ânəm yəce ' **a** ', maay yâlla yəce ' **mâ** ', maay Bol yəcəgə dî ja.
10. ♥♥ Yəka niyari ngwə, kəmu adan mənna ngə akul a **fudo lamba 63**. Yəka mənna ngə **kəra 25** dugo yəunə radda.

Kəra 26

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna nduco nətay : **n , ng**
Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

**nay, ngâdu, ngigi, nahara, neri,
ngəri, nalle, ngaco, ngoren, nur**

2. Kəmu adan ' **ng** ' ngə acal ' **n** ' wəlla ' **m** ' a baha an.
' **n** ' wəlla ' **m** ' akul ngwə, **g** məcegənanaw ja.

3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte
dəgə gəcigə adan də : **Yuu mənı? Mənı akul a baha ng?**

4. Tay mənna ngə akul a day də karama 6 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu
a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcigə lûgu
kəte də : **Mənna yuu mənı ?**

5. ≡ Yəka lamba 1 yu 2 hə day də karama.
Mənna ci yəta a ngun də karama.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Tay **ngun** yu **ngəna**
ng n **ngənaay**
yəngənaay

a gə də allo dəmu dugo yəka lamba 3 a ngun də kakadə.

7. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr ngə
akul a fudo lamba 63.

Mənna ngaco yəka gay dâbu dəgə yəkəy də ngəla.

jûgu ngâmmi	ngəni, abhə anə namatə
nda ngənəbu ?	ngəmuri hə laya
datəkaw way də lang	
agun gâru,	Ali nayel ngun də gâru
... natâgədə ngum an lu	
ngəla wəlla âbi?,	wuli ngəna
Kaka dəwəy wanay,	nganày njili hə migəw
nayel ngun də gâru,	ja də ngəndə

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku.
ngə / ngwə : Yəka a gə də allo dəmu.
də : Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka lamba 1 yu 2 yu 3 a ngun də kakadə adan.
 Yəka lamba 4 a gə də allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka lamba 4 yu 5 yu 6 a ngun də kakadə adan.
9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.
 Na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.
 Saha bico gəcəgə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcədan ga :
Nəma a gə də letər kiximi? Cegə mənna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?
10. ✍ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :
 ngəmuri hə laya, bike, kəlgama,
 nayel cāmbu, yəm, yəngənaay
11. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, yəka mənna həan a fudo lamba 63, dugo yəunə radda.

Kəra 27

1. Kəra ngə makanaw.

Yəka a gə də allo dəmu mənna ngə yukul a ngun də kəra 26, ngə yəhən letər həadan ngaco □□□.

2. Kəmu adan s S dugo gəhəlay sakan.

(Maay yâlla, mənna ci ngə yəcal ' s ' yəfenə də ai ' j ')

3. 📖 Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte dægə gəcigə adan də : **Yuu məni? Acal s ndâgu ?**

4. Tay mənna ngə akul a day də karama 6 a gə də allo dəmu də kəte kəte dægə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcegə lûgu kəte ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ≡ Yəka mənna hə day də karama.

Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu, yəkwoxi yəka ngaco a ngun də kakadə.

Mənna ci yəta a ngun də karama.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Tay say

s

a gə də allo dəmu dugo lamba 5 a ngun də kakadə.

7. □□□ Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dægə naka ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr ngə akul a fudo lamba 65.

Mənna ngaco yəka gay dâbu dægə yəkəy də ngəla.

nəan wollo a sakan	wuxii say
sûgur , nakahal say	Ali akəra aan larsa
ganus dî ngə yətəkaw a gə də sûgur	
gəcal saha ndâgu?	sanda ngə ngərəm
wukəlam bambus	asana nəlaw âw
wutâl kajimu ngun də səndûgu	
wubân də soso	halas , nabal
goro cay , sûgur yu say	
yini hə ha , gəcal saha ndâgu?	

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **hə, həan**

Yəka lamba 1 a gə də allo, dugo yəkwoxi yəka ngaco a ngun də kakadə adan.

9. ✍ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Tay **s S** a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna gay dâbu. Na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

10. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

habi həanay, yəamudə, nakəra ganusay,
kəlgəmiay, nacəno, migəw ci

11. ♥ Niyari. Yəka niyari ngwə, yəka mənna həan a fudo lamba 63, dugo yəunə radda.

Kəra 28

1. Kəra ngə makanaw.

Yəka a gə də allo dəmu :

nakəra, yakəra, nacəno, yacəno, ngo, ngore

2. Kəmu adan j J dugo gəhəlay jeni

('j' akul a bohù də mənna ngwə, maay ânəm yəga
yəfenə də ai 'c')

3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte
dəgə gəcīgə adan də : **Yuu məni? Acal j ndâgu ?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu
a ngun də karama...** Migəw ngaco yata ngwə, gəcəgə lûgu
kəte ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ≡ Yəka mənna 1 yu 2 yu 3 hə day də karama.
Mənna ci yəcəlbû yəta a ngun də karama.

6. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Gəkanaw **ajəgə**
 jəgə
 jə
 j

a gə də allo dəmu dugo yəka lamba 4 a ngun də kakadə adan.

7. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nəcəgə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr ngə
akul a fudo lamba 67.

Mənna ngaco yəka gay dâbu dəgə yəkəy də ngəla.

wufəju xù də jana	Ali yu jama anə
ajəga injin	jay a həndu dəfo âjin
nəji ja	lijam hə bukor
Ali acəju səndûgu anə	logume kaju hə Tugo
Ali nauni kənjo	abenu gəmâji anə
dân ngə naceni,	jân labia
wual cûgu ,	jûgu dî yuu
gəmâji aci ,	aji njəma
lûgu ya wəni?	wual ja
asana acal âw,	a hûnay ja, ajana

8. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **məndo, ləmari, yuu ro, hərə**
 Yəka mənna hə lamba 1 yu 2 yu 3 yu 4 a gə də allo dəmu
 dugo yəkwoxi yəka a ngun də kakadə adan.
9. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.
 Tay | j J a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna.
 Yətay j yu J gay dâbu. Na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu,
 hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.
 Saha bico gəcəgə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə
 adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy, dugo
 gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*
10. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də
 niyari:
dəligəaw, dəligəagû, dəligəan, mādəgay,
gəjəgəniəy, wujəgədə, nəji à? acalaydan də daraja
11. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, yəka mənna həan a fudo
 lamba 63 hə ngun də kakadə adan dægə yəunə radda.

Kəra 29

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna nduco nətay : s, c, j
Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

sûgur, jogo, cay, jay, say, cilam, jaman,
cəgan, sakan, cari, soso, jəmgə

2. Kəmu adan **ɗ** ' ɗ '. Yəcenə ga ' rəd '. Həlay **ya ɗ**adan
(Maay ânəm yəfenə ɗ ' d '. Maay yâlla yəfenə ɗ ' r '
gəre kay ɗ letər donoa ci, ngaco yəce ' d ' ai ngun ɗ)

3. Kəmu adan karama 6 hə ngun ɗ kakadə adan ɗ kəte kəte
ɗəgə gəcigə adan ɗ : **Yuu mənɪ? Acal ɗ ndâgu ?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun ɗ karama 6 a gə də allo dəmu
ɗ kəte kəte ɗəgə gəcédan ga : **Kəmu aninaw mənna yuu**
a ngun ɗ karama... Migəw ngaco yata ngwə, gəcəgə lûgu
kəte ga : **Mənna yuu mənɪ ?**

5. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day ɗəan.

Gəkanaw **daadu**
adu
du
ɗ

a gə də allo dəmu ɗugo yəka a ngun ɗ kakadə adan.

6. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay ɗ kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nəcəgə
həmu hə letər ngaco a ngun ɗ mənna kəte ɗəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun ɗ kûr ngə
akul a fudo lamba 69.

Mənna ngaco yəka gay dâbu ɗəgə yəkəy ɗ ngəla.

acidə cû dəan **bidə** wagun gâru **cudə** gaan məni?
 Ali naxii amay -də, nakwoxi naxii dəy
 cudə **daadu** gəani way **dəadu** way gâlu
 cudə **yaadu** ki hə ləbaya **yəadu** ki gâlu
ngədə Ali xî? Asəda **haba dəaw**
 wəni **haba dəagû?** **ku dəadə** awal ku dəaw **naadə**
juru də ngundu, Kaka dələw a kaxagu **judu**
 Kaka dəwəy kullay **adə,** Ali nau -də, naamu Kaka
 an **cudu** ngəna ci, **cudə** nau a Borno
 lûgu yuu **ngəla,** Kaka dukul **ngəda** fû
 Kaka **dəgəy** ləbaxar hə kâlu,
 Kaka datəkaw way -də, datəkaw kâlu **dəy**

7. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **də, adu gəan**

Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka ngaco a ngun də kakadə adan (fudo lamba 60 yu 61).

8. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Tay **đ Đ** a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna gay dâbu. Na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4. Saha bico gəcegə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

9. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

ngədə, ngun də, dəce kâgu, kolorom, dacəlbû dəy

10. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, yəka mənna həan a fudo lamba 63 hə ngun də kakadə adan dugo yəunə radda.

Kəra 30 : Kəra ngə makanaw

1. Letər donoa yu letər tâni ngə yəhanə mādəgay.
Yəka a gə də allo dəmu, sa sə si su se so
də ai hə kəra 11. da də di du de do
ja jə ji ju je jo
2. Letər jammay yu letər ngənaay. An də ai hə kəra 11.
3. 📖 Məna ngə acal ' d ' yəcəlbû dəgə yətay a harahara hə
həre. Məna ngə acal ' j ' yəcəlbû dəgə yətay a harahara
hə day dəan. Məna ngəaco yəcəlbû dəgə yətay də aidə.
(Ngo məna ngə yətay : naadə, jeni ja, sugur yu say,
ngawa wəlla ngəri wəlla ngigi, nguneram, gālu)
4. 😊 Dî hə jûgunî a ku : ngaw, ngagû, ngagəm...
Yəka a gə də allo dəmu dugo yəka a ngun də kakadə.
5. ✍ Rubû : Yəan ngəaco a gə də kûr 4 (ai hə kəra 26).
6. ♥♥ A fudo 63, kəra ngə wanə yaamunə akul a lay.
Niyari ci həan, yəcal a ku ja ngwə, yəkwoxi yəka niyari dəy,
dugo yəunə radda.

=====

Kəne wute gakanaw **Kakadə 1** ngəaco.
Fudo 64 , məsie ngə nəka. Acal letər ngə hogəraay kurù yaamunə
ja, ga yuu ro.

Kəne, kamən ngə gəculaw kəra hə **Kakadə 2** ro, fudo 4 yu 5 hə
Kakadə 2 nəka məna ngə maamunənaw a **Kakadə 1**. Məsie nətâl
nduco dəgə nəka ci gəan. Ci həadan yəga yəka ja ngwə, yəkwoxi
yəka **Kakadə 1** dəy. A ngun də harahara kəte, lûgu ci naway gay
kixi ngwə, **Kakadə 2** nəji awal gəan. Acəlbû aamu kəra hə **Kakadə 1**
dəy. Hogəraay agû dâbu həan yaway gay dâbu ngwə, gəhən də
gatâldan yagaw kakadə də kawî ga yuu ro. Məsie ngəla nətay
ajəla hə gawnî kəra ja, gəre nətay gabu ngwə, nəkienə hogəraay
kəra də ngəla!

Mænna hæ Kakadə 2

A ngun də Kakadə 2, niyari nəji kâpiay. Migəw ngə yəka kəra, wanəge yəkuragə.

Hərə yuu ro məsie nətâl lûgu kəte nəka niyari ngwə, nata maynîram ngwə nəmay. Nətâl lûgu ngəde nəka baha an ngwə, nata maynîram ngwə nəmay dəy. Gəkanaw niyari ngaco də aidə. Cegə migəw ngaco də lûgu kəte nəka ngwə, dədan co yəamu dî ngə aka. Ga **yəkiegəan** də aidə ngwə, yəhən kəra ngə aka gâlu. Yəkiegəan ja ngwə, yəkəy kəra ngə aka gâlu ja.

Wanə gakanaw kəra kəte a ngun də yəm kəte ngwə, wanəge kəne **kəra kəte gəkanaw cəy kixi**. Wanə gakanaw kəra kəte a ngun də cəy kixi ngwə, wanəge kəne kəra kəte gəkanaw cəy kâkənə. Lânnə dî ngə gəan ngwə, ngəlanəy hogəraay agû. Məsie akienə hogəraay anə kəra də kawi ngwə, yəkəy ja. Kîda adan ngaco nəji fəydəa ja. Ngun də migəw həkan, migəw təlor wəlla xoxku yakəy də ngəla ngwə, məsie ahən də naan kîda anə də ngəla.

Kəra 31

1. Kəra ngə makanaw.

Yəka a gə də allo dəmu :

dəgəram, yəgəram, ngərəm, ngəram

2. Kəmu adan **t T** a gə də allo dəmu dugo gəhəlay teme.

3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Yuu məni?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Gakanaw **teme**

te

t

a gə də allo dəmu ngwə, yəka mənna hə day də karama a ngun də kakadə adan.

6. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr yuu. Kuren mənna ngaco yəka gay dâbu dəgə yəkəy də ngəla.

yəxəxə kəmbu a **teme**

wuhûnay -də, waan **toy**

lûgu **ataw**

dəgəram yuu **kəti dəaw**

Kaka **dətaku** kullay adə

dotor nauni kindin

tulay nacični

wute məkanaw kakadə

yətəxə kəmbu də **tuy**

Ali naal **tədəw**

lûgu **kəte** nau

Kaka **dətəkaw** way

Kaka **dətâgə** kuro

kullay agû **təbay** à?

kwolji **konotay**

sûgur namay **kurit**

cobay tû ,	tuni əy gəmâji yuu
taha amaya,	wata dî ja
hugway adə ,	Ali atə Adam kaxagu
day də dâxi,	tay kullay agû
cəy kudə ngaw yuu,	təy nahəm boci ngaw

7. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **dəgə, aidə ga**

Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu dugo yəkwoxi yəka ngaco a ngun də kakadə adan.

8. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Tay **t T** a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna gay dâbu. Na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcəgə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

9. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

agun gâru, yəlawənəy tərengel,
tərengelmaay, yatəkawdanəy, yaadû yaləgədə,
həba həan, yacul gunnî, cəy təlör

10. ♥ Niyari. Yəka niyari ngwə, yəka mənna hə kəra 31 a fudo lamba 15 dugo yəunə radda.

Kəra 32

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna nduco nətay: **d, t**
Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

taba, təy, dəy, tabəna, dægə, dugo,
təlor, tulay, yaadu, yatu, gəâdi

2. Kəmu adan **x X**. Yəcenə ga ' həs '. Həlay yimay ngə axə.
(Maay ânəm yəfenə də ' s '. Maay yâlla yəfenə də ' h ')

3. Kəmu adan karama 6 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte
dəgə gəcīgə adan də : **Yuu məni? Acal x (həs) ndâgu ?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 6 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcədan ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Gakanaw **nəxə**

xə

x

a gə də allo dəmu ngwə, yəka mənna hə day də karama
a ngun də kakadə adan.

6. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr yuu.

kekema axə kajimu	watu kakadə axi həkan də
Ali axəbi ha	naunə ha xəne
yuu fadaw ngə mâxi həaw	dâxi hə kaxagu
wuxi Kaka naji dəmu	xilogu akul a hame
gəbaxagə gurxu ndâgu?	axəyu magəra
kâkəlu acal xiu	xito dul məni xania agû?
wəni acal gurxu ?	gagixû à? labia ley
wuxe dəagû, gaan dî ngəla	

akə koray,	kâkəlu akəxə han
Ali akoh lay,	Ali akəxo cuwi
Ali akəlam ki ,	gurxu kixi
Ali nətə Adam kaxagu,	dətəxə kəmbu
həbədəy injin,	aji xəbədə
xi ku dəagəm,	gual xî?

7. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **kuren, ngwə** (Maay ânəm yəfenə də ' gwa ')
Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka ngaco a ngun də kakadə adan.
8. ✍ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.
Tay **x X** a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna gay dâbu. Na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.
Saha bico gəcəgə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*
9. ☞ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :
waji dəmu ngwə, yaji jammay ngwə, kangay, day də dâxi, dâw, wuji xəni, bandama, baremaay
10. ♥ Niyari. Yəka niyari ngwə, yəka mənna həan a fudo lamba 15 dugo yəunə radda.

Kəra 33

1. Kəra ngə makanaw. Yəka a gə də allo dəmu :
gəhəmay, gahəmay, gəhəngə, gahəngə, gəxəyu, gaxəyu
dəhəmay, dahəmay, dəhəngə, dahəngə, dəxəyu, daxəyu
2. Kəmu adan âđinî yu âjunî a gə də allo dəmu đugo
 yəamunə a ngun də kakadə.
3. ↴ Kəra ngə acal mənna ngə acal kokiyo a day đəan... yaâđi...
4. ≡ Tay a gə də allo dəmu đəgə yəka :
Həba ngwə, wəâđi gəadə đi ci.
Cudə, waâđi gəadə đi ci.
Mənna ngəde hə day đəan yəka a ngun də kakadə.
5. ± Tay a gə də allo dəmu đəgə yəka :
Həba ngwə, wəâju mənna ngaw.
Cudə, waâju mənna ngaw.
Mənna ngəde hə day đəan yəka a ngun də kakadə.
6. ☺ Đi hə jûgunî a ku : đugo . Yəka lamba 1 a gə də allo.
Yəkwoxi yəka ngaco a ngun də kakadə adan.
7. • Kəynaw gurxu tama.
8. ✎ Rubû : Yəan ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4. Saha
bico gəcegə mənna, đugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər
kiximi? Letər hə bohu letər kiximi?*
9. ✨ Yəka a gə də allo dəmu đugo yəcəlbû a ngun də niyari :
dacəno goroay, yaan tawa, yacul təkawnî,
yəhəlu âw, yacul cənonî way, hâju aâjudan ja,
yacul adunî gurxu, dəbuay,
âru kixiay, đugo âđini kəri, ârtigia
10. ♥ Niyari, yəka đugo yəunə radda a fudo lamba 15.

Kəra 34

1. Kəra ngə makanaw.

Yəka a gə də allo dəmu : naâju, daâju, yaâju, gaâju
gaâdi, yaâdi, daâdi, naâdi

2. Kəmu adan **f F** dugo gəhəlay yimay ngə afəju kangali
(maay yâlla yəfenə də ' p ')

3. Kəmu adan karama 3 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte
dəgə gəcigə adan də : **Yuu məni?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 3 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcedan ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Gəkanaw **fənjəl**

fən

f

a gə də allo dəmu dugo yəka mənna hə day də karama.

6. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr yuu.
Mənna yuu yəka gay dābu dəgə yəkəy də ngəla.

fəju xù amû	Ali afiyow xù / âmbi hə fiyow
həkan yu xagə nəji fiyəkə	Fatime həmu ngərəm
fələ hə ha	nayel fadaw
fargə dəaw awal / fargə də Bol yu Kinassarom cobay	
fudo bigə	Ali afelu ârəm
Ali afənay kullay anə	yəngənaay yəfi
ngərəm yəfo âjin	yəfegə Kaka a haria
yəfâgə wətir	migəw yəfər bike

Ali acal ha ,	Ali afa âw
bəri hə ha,	Kaka dətəkaw fəri
Kaka dət <u>u</u> lemin,	Kaka dual fu
Ali aal fu ,	wukul fû ngəda

7. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **nə, naw**, yu mænna ngə maay yâlla yu maay ânəm yəfenə də ngəde ngəde. Yəka a gə də allo dəmu, dugo yəka a ngun də kakadə adan.

8. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan. Tay **f F** a gə də allo dəmu dugo yətay a gə də allo ngəna gay dâbu. Na məsie gəcâl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mænna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

9. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

yaya nə Ali, ngəlgomi, cobay, nakuraga, gətəkawnəy, gətâgədənəy, yaya nanə, nahənay, dacicigə an

10. ♥ Niyari, yəka dugo yəfi radda həan a fudo lamba 15.

Kæra 35 : Kæra ngæ makanaw

1. Letær donoa yu letær tâni ngæ yəhanə mâdægay.

Tay a gæ dæ allo dæmu ta tæ ti to te tu

dæ ai hæ kæra 11 : xa xæ xi xo xe xu

fa fæ fi fo fe fu

2. Letær dæmu yu letær ngæna, ai hæ kæra 11.

3. 📖 Yæcəlbû mænna ngæ acal ' f ', yətay a harahara hæ hære.
Yæcəlbû mænna ngæ acal letær ngæ akul a xito bigæ ngaco dæ
aidæ. (fənjəl, axəbi, dətəkaw, jana, ngundu, âjin)

4. 📖 Mænna ngæ fegənî hæadan kæte gære yæcegæ
dî ngæde ngæde. Yæka a gæ dæ allo ngæna :

yəngənaay **yəfi** / migəw yəgun ngundu ga **yəfi** kangali
Kaka dəwəy **fiyow** / Ali **afiyow** xù
fargə dæ Bol yu Matafo hægwi / **fargə** dəaw awal
Ali **afigə** kugwi wuy / Kaka dəcal **figə**
wucal kakadə **axi** həkan, **âxi** nala, **axii** amay
hâju nayel ngun dæ say, **hâjù** najûgu wuli hæ kugwi,
âju mænna agû **tu** ki ngæ wacih, magəra natù
kullay **nganay**, yatâgə logume,
migəw **nganày** dâbu yukul a Bol

5. # Lamba yu mænna hæadan.

Yæka mænna hæ lamba dugo yətay lamba hæn a gæ dæ
allo ngæna. Cedan lamba ngæde co dægə yətay a gæ dæ
allo ngæna.

6. ✎ Rubû : Ngaco a gæ dæ kûr 4.

7. ♥♥ A fudo lamba 15 hæ kakadə ngæ hogəraay, mænna ngæ
wanə maamunənw akul a lay. Cându yæka dæy dægə niyari
ci yəcal a ku ja ngwə, yəkwoxi yæka dæ bəlin. Yəcal a ku ngwə,
yæka mænna hæn dugo yəunə radda.

Kəra 36

1. Kəra ngə makanaw.

Yəka a gə də allo dəmu :

yəfegə, yəfâgə, yəfər,
wufegə, wufâgə, wufər,
məfegənaw, məfâgənaw, məfəraw

2. Kəmu adan **yəu, yau.**

Tay a gə də allo dəmu dəgə yəka :

Migəw yəu larsa. Migəw yau də dâbu.
Dân au Dân nau
Dədan yəu Dədan yau

3. ↓ Məna hæ **yəu... yau...** Yəka a ngun də kakadə.

4. ± Yəka a gə də allo dəmu : Həba wəu, wəunə dî ci.

Cudə wau, waunə dî ci.

Dugo yəkwoxi yəka məna ngə akul a ngun də kûr dəmu
ngaco a ngun də kakadə adan.

5. □□□ Məna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Məna ngə yukul də day yu kəri yuu, kəmu adan dəgə
yəkəy də fegənî adan kəte gərə taynî həadan ngəde ngəde :

gaw kîda agû, **gau** labia à ?
wuhagə kəmbu a **kaw**, **kau** həndu
yuu yimay **aw**, Ali **au** gâlu
yuu wəni ? dədan **yəu** gâlu
wukanju na **muh**, dâmu **məu** gâlu
dâw, wual ja, Asəda **dau**

6. ☺ Dî hæ jûgunî a ku :

mia ga (Maay yâlla yæfenə də ' mbâ ga '):

Yəka lamba 1 a gə də allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka lamba 1 yu 2 a ngun də kakadə adan.

həgo : Mənnə ngə nama a gə də lamba 1 dugo tângərinî 6 yuu, migəw kixi yəka də ai migəw ngə yəan kangay.

7. ✍ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Câl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mənnə ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənnə yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

8. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

larsa, saha həan, yəhəmalgay, yakələnenə, yaya nanə,
Yongo, wuxe dəagû, gurxu də mayar, !

Lûgu naamu wəlla nahəmay dî ajaboa wəlla atə lûgu ci ngwə, yətay !

9. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, yəka mənnə həan a fudo lamba 25 dugo yəunə radda.

Kəra 37

1. Kəra ngə makanaw.

Yəka a gə də allo dəmu :

fiyəkə yu təlor, xagə yu həraxkə
həkan həgay yu xingi, həkan xingi yu kixi

2. Kəmu adan **nd**, **nj** a gə də allo dəmu.

Yəhən 'n' yu 'd' yu 'j'

Kəne fargə dəadan letər tani akul a lay ja.

3. Kəmu adan karama 3 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte
dəgə gəcigə adan də : **Yuu məni?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 3 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcegə lūgu kəte ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Gəkanaw **nda** yu **njar**
 nd **nj**

a gə də allo dəmu dugo yəka mənna ngəde həan a ngun də
kakadə adan.

6. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lūgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kūr yuu.
Mənna yuu yəka gay dābu dəgə yəkəy də ngəla.

ndu gudo	wəunə nduco kakadə kəte kəte
yəraw akul a ndaraco	wucəlbû ndəba dəaw
gəcal gurxu ndāgu?	watu mahar njaka kəte
njarna alli aji njəma	bukor acal njuy
njili həan kiximi ?	cāndu yəm kiximi?
wanjam nagay ku dəaw	dāw yu na məkanju ja

wual gə da ga,	nda wuamunə
kani ahəm kəmbu,	watu a kandi ataw
nəm ha agû	yənəm ha a njəm
jûgu kakadə yuu,	kakadə kixi yuu njûgu (axâm)

7. ☺ Dî hæ jûgunî a ku : **jagədə, tâgədə, kahagədə**
 Yəka a gə də allo dəmu, dugo yəka a ngun də kakadə.

8. ✍ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.
 Câl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də
kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə
 adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy,
 dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

9. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

cându kəmənə, dəlagə naani a xəni,
məfənaynaw, ngu, maramaay, yacəbagalu,
fəjar ciləm, yəyegu, yəkahagədə

9. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, yəka mənna həan a fudo lamba 25,
 dugo yəunə radda.

Kəra 38

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna nduco nətay :
nd nj ng

Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

nduco, njokwa, ngəri, njəgə, ngərəm,
ndaraco, ndâgu, ngəde, njuy, njar, ngəla

2. Kəmu adan **al** ngə yədugwaldə letər ci a kay dəan
ai **yu-** wəlla **wu-** dugo nəji **yual** yu **wual** ngwə, fegənî həan
ngəde ngəde ngəna ci.

3. ↓ Kanaw mənna hə day də karama.

4. ≡ Mənna hə wual, gual, nual... Yəka a ngun də kakadə.

5. □□□ Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.
Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr yuu.
Mənna yuu yəka gay dâbu dəgə yəkəy də ngəla.

cudə **waal** kaxagu, həba **wual** kaxagu
cudə **waamu** Kaka, həba wual **wuamu** Asəda
cudə **waadû** kəmatəm a kaxagu,
həba **wuadû** ləbaxar a kaxagu
cəlbû kakadə **agû**, cəlbûnaw kakadə **agûay**
gəga gəka dî yuu à ? wucal **gûgua**, wəan gûguatə kajimu

6. ☺ Dî hæ jûgunî a ku. -xi : Yəka a gə də allo dəmu.
 nəji ani : Yəka lamba 1 yu 2 yəka a gə də allo dəmu,
 dugo yəkwoxi yəka ngaco a ngun də kakadə adan.
7. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.
 Câl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də
kakadə ngə acal kûr 4.
- Saha bico gəcəgə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə
 adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy,
 dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*
8. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :
yəcəbagaluxi, gəcəbagaluxi, wanə daba də,
wuamunə, gəadu gəani, wuadu gəagû
9. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, yəka mənna həan a fudo lamba 25
 dugo yəunə radda.

Kəra 39

1. Kəra ngə makanaw.

Yəka a gə də allo dəmu : gual, nual, gualaw, wual,
wuamu, wuamudə, wuamudan, wuadu gəagûay

2. Kəmu adan **kw**, **gw**. Yəhən 'k' yu 'g' yu 'w'.

Kəne fargə dəadan letər tâni akul a lay ja.

3. Kəmu adan karama 3 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte
dəgə gəcigə adan də : **Yuu məni?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 3 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcegə lûgu kəte ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Yəka	kwolji	adugwa
	kwol	gwa
	kw	gw

a gə də allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka ngaco a ngun də
kakadə adan.

6. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr yuu.
Mənna yuu yəka gay dâbu dəgə yəkəy də ngəla.

<p>həba kwadə ngwə, wual cuwi dî kwotə, dî cay gəmâji nakwî kulu akwoxi gâlu kau gədugwani a kəxonî cuwi Matafo akul a həgwi də Bol kugwi natay ambay Asəda dajûgu hugway</p>

7. ☺ Dî hæ jûgunî a ku.

Mænna ngə maay **ânəm** yu mænna ngə maay **yâlla** :

Yəka a gə də allo dəmu.

həgwi də ... də : Yəka a gə də allo dəmu dugo yəkwoxi
yəka a ngun də kakadə adan.

8. ✍ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.

Câl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco
a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mænna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə
adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy,
dugo gəcigə adan də : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*

9. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

ngədə, migəw də mahərgə, yadugwanə,
yakəxonəy, nakwî, naan adan wuxedə,
naxu, barebarema, nalixənəy,
nəkanju judu, yəgiyagûəy

10. ♥ Niyari. Yəka niyari ngwə, yəka mænna həan a fudo
lamba 25, dugo yəunə radda.

Kəra 40 : Kəra ngə makanaw

1. Letər donoa yu letər tâni ngə yəhanə mādəgay.
Yəka a gə dā allo dəmu nda ndi ndo
dā ai hə kəra 11 : nja nji njo
 kwa kwi kwo
 gwa gwi gwo
2. Letər jammay. An dā ai hə kəra 11.
3. 📖 Yəcəlbû mənna ngə acal ' kw ', yətay a harahara hə həre.
Harahara benco yətay a lay mənna ngə acal letər ngə akul a xito bigə.
(kwolji, hugway, ndəba, njəgə, âbi, yaunə, dəunə, dual)
4. 😊 Dî hə jûgunî a ku : **todə dā**
Yəka lamba 1 a gə dā allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka ngaco a ngun dā kakadə adan.
5. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.
Câl kûr 4 a gə dā allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə dā kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcəgə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan dā : *Nəma a gə dā letər kiximi?* Cegə mənna yuu dāy, dugo gəcigə adan dā : *Bohu gəhəmaynaw a lay letər kiximi?*
6. ♥♥ Dî ngə akul a fudo lamba 25 yuu, dî ngə wanə yaamunə.
Yəka dāy, dugo yəunə radda. Yəcal niyari ci a ku ja ngwə, yəkwoxi yəka, dugo yəunə radda.

Kæra 41

1. Kæra ngə makanaw. A gə də allo ngəna nduco nətay :
g gw kw

Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

ganga, hægwi, kwadə, hugway, gəy, giel,
kwolji, akwoxi, adugwa, gərgər, kwotə, dugwani

2. Kəmu adan **mb** . Yəhən ' m ' yu ' b ' .

Kəne fargə dəadan letər tani akul a lay ja.

3. Kəmu adan karama 3 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte
dəgə gəcīgə adan də : **Yuu məni?**

4. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 3 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcegə lûgu kəte ga : **Mənna yuu məni ?**

5. ↓ Mənna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Yəka **mbulu**
 mbu
 mb

a gə də allo dəmu, dugo yəkwoxi yəka mənna həan
a ngun də kakadə adan.

6. Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr ngə
akul a fudo lamba 90.

Mənna yuu yəka gay dābu dəgə yəkəy də ngəla.

mbə, abhə ngə abhə ngaw **mbər** - kəlelea
mbərge ngwə, yəm kiximi? **ambay** hə kugwi
wəan **kambe** a kulu kulu **bal**, kuro nahani **mbal**
kau **mbəal**, cudə **mbaal** kaxagu
kəmu ani cuwi agû, kuro ahəm **kəmbu**

7. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **mbərge**, a **kâdugu**, a **date**

Yəka lamba 1 yu 2 a gə də allo dəmu dugo yəunə radda.
Yəkwoxi yəka ngaco a ngun də kakadə adan.

8. ✍ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.
Câl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco
a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə
adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy,
dugo gəcigə adan də : *Letər hə bohu kiximi?*

9. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

yadugwanə, yəkwoxi gâlu,
dəlagə naxə gəadan, nahəyu, yəm daba də

9. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, yəka mənna həan a fudo
lamba 35, dugo yəunə radda.

Kəra 42

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna nduco nətay :
mb ng

Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

mbərge, ngərgə, ngaro, mbərxa,
ngədəm, mbulu, kəmbu, ngâdu

2. Yəka mənna ngə akul a day də karama.

3. Mənna ngə acal kokiyo yu ngə acal kokiyo ja :
Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte naka
mənna kəte ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a
ngun də kûr yuu.

Mənna yuu hogəraay yəka gay dâbu dəgə yəkəy də ngəla.

hugu aləw **bûgu** hə sūgur **jûgu** ngâmami **lûgu** bərba
aan **rubû** lu təbay **lû** də kawi
naal **fu** nanə ngədə **fû** cu ku dəagû **cû** də lugu
xi ku agəm akul a **xî**?
kəli awa gəmâji **kəlî** gəmâji **nakwî**
yiman ngwə, **kuli** dâbu akul **kûli** hə mahar
ngudi nacihi **ngûdi**, lûgu ngə acal dî ja
wuli ngəna **adû** gəani amay **âdi** gə lûgu ataw amay
âju mənna agû gurxu **âru**
nafənay də **kur** yəan rubû a gə də **kûr**
mənna agû **kâni** **kani** ahəm habu **dân** lûgu ngəla
cudə Kaka **daan** kîda dâbu **kîda** adə ngəla
kandima acəlbû **riba**

4. ☺ Dî hæ jûgunî a ku : **kamən ngə**

Yəka lamba 1 a gə də allo, dugo yəkwoxi yəka lamba 1 yu 2 a ngun də kakadə adan.

5. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan. Câl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Letər hæ bohu kiximi?*

6. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

cadə, nakəmu kəli anə, akâbi, naani gəan,
nakwoxi, nacihnə, xito həan, ngun də,
natəmaxi, naku an, natâllu

7. ♥ Niyari. Yəka niyari ngwə, yəka mənna həan a fudo lamba 35, dugo yəunə radda.

Kəra 43

1. Kəra ngə makanaw.

Yəka a gə də allo dəmu : kəlî, kəli, kəli, kûli, kuli,
ngûdi, ngudi, kəti dəaw

2. Kəmu adan **p P** dugo gəhəlay pel

(Məna nəma a gə də ' p ' ngwə, migəw dābu yəfenə də ' f ')

3. Kəmu adan karama 3 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte
dəgə gəcigə adan də : **Yuu məni?**

4. Tay məna ngə akul a ngun də karama 3 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcegə lûgu kəte ga : **Məna yuu məni ?**

5. ↓ Məna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Yəka **pel**
P

a gə də allo dəmu dugo yəkwoxi yəka məna həan
a ngun də kakadə adan.

5. Məna ngə yəhən letər həadan ngaco.

Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də məna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka məna ngə akul a ngun də kûr yuu.
Məna yuu yəka gəy dābu dəgə yəkəy də ngəla.

ala wuləm də **pel** **âpi co** akul a kaxagu
Adam **acapu** bədə Ali acal **tapa ja**
wutâl ku dəaw **penge** wucal kəbal **papa**
Ali akəlam **mapa** lûgu **kâpi**, kabəgə ja
kâpo hə kuro **apu mahar**
Ali nəxii **taba ja**, Ali acal **tapa ja**
bukor **kâbi**, **kâpi** hə kərnigə
nampal akəra ahəyu, **lapan** akəra ahəyu

6. ☺ Dî hæ jûgunî a ku : **tapa , cøy hæ magə .**
Yəka a ngun də kakadə adan.

7. ✍ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.
Na məsie gətay **p P** a gə də allo dægə hogəraay yətay gay
dâbu a gə də allo ngəna. Câl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay
go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə
adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy,
dugo gəcigə adan də : *Letər hæ bohu kiximi?*

8. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

yaannəy Kəmanda wogida, nadugwaldə,
yəraw koti, yafəndəgə kawsə, gabu adan

9. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, yəka mənna həan a fudo lamba 35,
dugo yəunə radda.

Kəra 44

1. Kəra ngə makanaw. A gə də allo ngəna nduco nətay :

p b mb

Yəkəmu agû letər ngə yəhəmay a ngun də :

**papa, bătər, mbəal, boci, penge, mbə,
ambay, pel, bole, barad, mapa, tâmbali**

2. Kəmu adan **ie** . Yəhən ' i ' yu ' e ' . Letər tâni kixi yuu,
yəhanə mādəgay ngwə, yəfenə də ' iye ' wəlla ' e ' .

3. ↓ Məna ngə acal letər bəlin a day dəan.

Tay a gə də allo dəmu **lieni**
lie
ie

Yəka məna həan a ngun də kakadə adan.

4. □□□ Məna ngə yukul də day yu kəri.

Tay a gə də kəri də mādəgay a gə də allo ngəna də ai ngə
akul a ngun də kakadə. Yəamunə də məna kixi yuu ai
mādəgay gərə ngədə ngədə. Lûgu kəte naka məna kixi
ngwə, na məsie gəka məna ngə kul a ngun də kûr yuu.
Məna yuu yəka gay dābu dəgə yəkəy də ngəla.

wutâl yange ngaw **bel**, **biel** njili hə kado
amay **nakiel** à? Ali **nagiel** kajimu anə səndûgu
gâru hə **kegə**, **akiegə** Kəmani
wuhəlay **kəri də** gâru, **kədie** ngwə, wual cuwi

5. ≡ Mænna hæ Malləm yu mænna ngə maay ânəm yu maay yâlla, hogəraay yəka a ngun də kakadə adan.

6. ☺ Dî hæ jûgunî a ku : yî, wî, waî...

Yəka ' Yi dî ngəna yuu ' a gə də allo dəmu, dugo yətəba yî də wî ngwə, nəji ' Wî dî ngəna yuu ' ngwə, yəkwoxi yətəba yî də aî, dî... ngaco yəan də aidə.

7. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan. Câl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mænna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mænna yuu dəy, dugo gəcigə adan də : *Letər hæ bohu kiximi?*

8. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

borgo, hâmbadə ahəlanə, naji kəngal, ngərgə,
wutâgədəgû, nahəgədə magəra

9. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, yəka mænna həan a fudo lamba 35, dugo yəunə radda.

Kəra 45 : Kəra ngə makanaw

1. Letər donoa yu letər tâni ngə yəhanə mādəgay :

Yəka a gə də allo dəmu pa pi po pe pu
də ai hə kəra 11 : mba mbi mbo mbe mbu
 nga ngi ngo nge ngu

2. 📖 Letər jammay ngaco, yəka gay xingi.

Yuu batata yedənami ngaco. Letər hə həre, A.
Letər a baha an, B. Gəkəynaw letər ngaco də aidə
ngwə, nədugwagûay a cəlbûnî mənna a ngun də kakadə
ngə Nahara yəcenə ga *dictionnaire* (diksiyoner).

3. ≡ Yəcəlbû mənna ngə acal ' mb ', dəgə yətay a harahara hə
həre. Yəcəlbû yətay a harahara ngaco mənna ngə acal letər
ngə akul a xito bigə.

(mbulu, pompom, akienə)

4. # Niyari ngə acal lamba. Yəka a ngun də kakadə dugo
yəunə radda.

5. ✎ Rubû : Yəan ngaco a g ə də kûr 4 də ai hə kəra ngəde.

6. ♥♥ Mənna ngə akul a fudo lamba 35, wanə yaamunə. Yəka
dəy, dugo yəunə radda. Niyari ci yəcal a ku ja ngwə, yəkwoxi
yəka dəy, dugo yəunə radda.

Kəra 46

1. Kəra ngə makanaw.

Yəka a gə də allo dəmu : akienə, akieni, akienay,
nagiel, gagiel, dagiel, wagiel

2. Kəmu adan də ' h ' wəlla ' x ' akul a kəla hə
letər tukul (o wəlla u) ngwə, yəga yəfenə də ' f '.

3. ↴ Amunaw karama dugo mənna ngə day dəan
bohu yu **bohù**, yəka a gə də allo dəmu dugo yəkwoxi
yəka a ngun də kakadə adan.

4. □□□ Mənna ngə yəhən letər həadan ngaco.
Tay də kəte kəte a gə də allo ngəna. Lûgu kəte nacegə
həmu hə letər ngaco a ngun də mənna kəte dəgə naka
ngwə, na məsie gəka mənna ngə akul a ngun də kûr yuu.
Mənna yuu yəka gay dābu dəgə yəkəy də ngəla.

dəgəram dəxu fadaw, ngəram dawuy ga yəcal xû,
wukəlam xù njili həan **Xuwa** gurxu **xoxku**
wuxəbi ha migəw yano dugo yaan **holo**
wuhəlay cuwi ngaw wuhənay **wuhûnay**
wuhəngə mənna agû - ja **hogəra** aka kəra

5. ☺ Dî hə jûgunî a ku : **hugûdə**, **bohu dugo**, **bohu ngwə**.
Yəka a gə də allo dəmu, dugo yiwoxi yəka a ngun də
kakadə adan.

6. • Mənna ngə maay ânəm yu maay yälla yəfenə də ngəde
ngəde. Yəka a ngun də kakadə adan.

7. ✎ Rubû : Saha ngə yəan rubû ngwə, yəcagəri kakadə adan.
Câl kûr 4 a gə də allo dəmu, hogəraay go yətay ngaco
a gə də kakadə ngə acal kûr 4.

Saha bico gəcegə mənna ngə gəkəra gətay, dugo gəcigə
adan də : *Nəma a gə də letər kiximi?* Cegə mənna yuu dəy,
dugo gəcigə adan də : *Letər hə bohu kiximi?*

8. ✎ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

yacənjəl, yahəlagəri, yakwoxi, kay dəadan,
âxkəray, adu gəaninaw, nagiəldan

9. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, gəcigə adan də :

Hogəra yacənjəl mahar -də, yaan anə məni?
Dəmu hə âxkəray naan məni?
Məndo ro ngə kəmbərbu dî âbi?
Bərbu najûgu dî ngagû ngwə, gəan məni?

Kəra 47

1. Kəra ngə makanaw.

Yəka a gə də allo dəmu :

yahəlagəri, wuhəlagəri, nahəladan, wuhəladan,
dəhəlay, wuhəlay, ahəmay, wuhəmay

2. ↴ Amunaw karama dugo yəka a gə də allo dəmu :

Lûgu yuu, gabu an awal. Akəmu dotor.
gabu an

3. ± Məna hæ **gabu** yu **həmu** yu **akəmu**,
yəka a ngun də kakadə adan.

Saha ci, fegənî hæan ai 'ua' , saha ci, ai ' â ' .

4. ☺ Dî hæ jûgunî a ku : **tâl - giel, tay - giay**.
Yəka a ngun də kakadə adan.

5. ✎ Rubû : Ngaco yəan a gə də kûr 4 də ai hæ kəra ngəde.

6. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

yadugwadan a gununî, nafiya, nagayxi,
yagiəldan gaba, yagiaydan a labtan

7. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, gəcigə adan də :

Wətir nakəbal -də, migəw kiximi yayel gaba ngə wətir ataw?

Məndo ro ngə dotor akul a labtan ja?

Yata dotor- də kiximi?

Lûgu nagay yimay an ngwə, gəan məni?

Kəra 48

1. Kəra ngə makanaw. Yəka a gə də allo dəmu :

akəmu ani, akəmu an, nakəmu an,
wukəmu agû, wukəmu agûay,
wukəmu adan, yakəmu adan

2. Kəmu adan mənna ngə akul a gə də kakadə hə bəla.

- Tay həmu hə bəla a gə də allo dəmu də kəte kəte dægə yəka dugo yəcəlbû a ngun də kakadə.
- Kəmu adan ânəm yu yâlla yu fəde yu dî.
- Kəmu adan də Baga Kawa akul a fəde də Bol.
- Liwa akul a yâlla də Kiskra, fu ngəde co kəmu adan də aidə.
- Kəmu adan lartə həgay ngə yafiyənə kulu ngə yəcənə ga *Lac Tchad*.
- Kəmu adan kalingwi.
- Cəlbûnaw ga nda bərnaiy yuu yukul a lartə kiximi : Tchad wəlla Cameroun wəlla Niger wəlla Nigeria ?

3. ✍ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a fudo lamba 40 yu 41:
kakadə hə bəla, fegənî həan, dində, Nganày, yəhəmay

4. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, gəcigə adan də : *Məndo ro ngə həmu bəla yu həmu lûgu, fegənî həan yu taynî həan ngəde ngəde?*

5. ± Tay a gə də allo dəmu, mənna yedənami a kəla hə mənna naharami. Kəmu adan də yedənami yu naharami (*français*) fənənî həan kəte, gəre taynî həan ngəde ngəde.

x nəji s	û nəji ou
c nəji tch	u nəji o wəlla ou
j nəji z	ə nəji ou wəlla i
b nəji v	e nəji eh wəlla é wəlla et

6. ✍ Rubû : Yətay **z Z v V** a gə də allo ngəna. Ngaco yətay a gə də kakadə ngə acal kûr 4 də ai hə kəra ngəde.

Kəra 49

1. Kəra ngə makanaw.

Həmu hə bəla yu həmu hə migəw ngə akul a kəra 48,
tay ci həan a gə də allo dəmu dəgə yəka.

Wute cigə adan də mənna kiximi yəhənnə ga maay yâlla
yu maay ânəm yəfenə də ngəde ngəde.

2. 📖 Kəmu adan karama 3 hə ngun də kakadə adan də kəte kəte
dəgə gəcigə adan də : **Yuu məni?**

3. Tay mənna ngə akul a ngun də karama 3 a gə də allo dəmu
də kəte kəte dəgə gəcegə lûgu kəte ga : **Mənna yuu məni ?**

4. 😊 Dî hə jûgunî a ku : **dəgə**

Maay yâlla yəce : **gədə.**

Yəka a ngun də kakadə adan.

5. ✨ Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

Kiskra, Kangallom, migəw ngagûay, saha bico,
yaan kambigə, yədan (dədan, maay ânəm yəcegə),
Kouloudia, Wuraway, Wurnu

5. ♥ Niyari. Yaka niyari ngwə, gəcigə adan də :

*Ngun də niyari yuu, gaamunaw mənna kiximi ngə
maay yâlla yu maay ânəm yəfenə də ngəde ngəde?*

6. ✍ Rubû : Ngaco yətay a gə də kakadə ngə acal kûr 4 də ai
hə kəra ngəde.

Kəra 50

1. 📖 Kəra ngə makanaw.

Yəka a ngun də kakadə adan :

Dî hə jûgunî a ku ngə akul a fudo lamba 24 😊 yu fudo
lamba 36 😊 yu fudo lamba 38 😊.

2. 🌀 Yəka a gə də allo dəmu dugo yəcəlbû a ngun də niyari :

kâkənə, welə adan, wuxi, yəka haria, yuu gudo,
ku də kudi hə logume, ayaku ja, yəadu gəagəm

3. ♥ Niyari. Yaka ngwə, cigə adan də :

Wuxi dəla namatə də kiximi?

Bâllu naamu ku də kudi hə logume -də, ace məni?

Məndo ro ngə bâllu nacegə dî yuu?

Haria kəlikəlîma ngwə, gəan məni?

4. ✎ Rubû : Yəan ngaco a gə də kakadə ngə acal kûr 4 də ai
hə kəra ngəde.

Gagawnaw ngaco !